

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

1. Справу було розпочато за заявою (№ 5310/71), поданою 16 грудня 1971 року до Європейської комісії з прав людини (*далі – Комісія*) урядом Ірландії (*надалі – Уряд-заявник*) проти Уряду Великої Британії та Північної Ірландії (*надалі – Уряд-відповідач*) на підставі колишньої статті 24 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (*надалі – Конвенція*). Комісія ухвалила свій звіт 25 січня 1976 року. Справа була передана до Суду Урядом-заявником.

2. У рішенні, винесеному 18 січня 1978 року (*«первинне рішення»*), Суд постановив, що застосування п'яти методів допиту у серпні та жовтні 1971 року *становило* практику нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження на порушення статті 3 Конвенції, і що зазначене застосування п'яти методів *не становило* практику катувань у розумінні статті 3 Конвенції.

3. 4 грудня 2014 року Уряд-заявник повідомив Суд, що не раніше 4 червня 2014 року йому стали відомі документи, які за своїм характером могли б мати вирішальний вплив на рішення Суду за статтею 3 Конвенції, якби вони були відомі Суду на момент винесення рішення. Відповідно, Уряд-заявник просив переглянути рішення у розумінні правила 80 Регламенту Суду.

4. [...]

5. [...]

6. 22 березня 2016 року Палата розглянула запит про перегляд та вирішила направити його Уряду-відповідачу для отримання зауважень. Ці зауваження були отримані 15 грудня 2016 року. Зауваження у відповідь від Уряду-заявника були отримані 20 лютого 2017 року. На прохання Уряду-відповідача Президент призначив другий раунд подання зауважень. Зауваження Уряду-відповідача були отримані 13 квітня 2017 року, а відповідь Уряду-заявника – 8 травня 2017 року.

7. 18 січня 2018 року Голова Суду на підставі розпорядження Голови Європейської комісії з прав людини від 29 жовтня 1999 року вирішив зняти обмеження конфіденційності щодо стенограм слухань у Комісії, відредагованих двома урядами, на які безпосередньо посилаються сторони у своїх поданнях у цьому провадженні з перегляду.

КЛОПОТАННЯ ПРО ПЕРЕГЛЯД

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

8. Уряд-заявник просив переглянути рішення Суду від 18 січня 1978 року з огляду на те, що застосування п'яти методів поглибленого допиту становило практику не просто нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження, а [саме] катування у розумінні статті 3 Конвенції.

I. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ, ЩО РОЗГЛЯДАЛАСЯ КОМІСІЄЮ

A. Слухання в Комісії

9. Під час початкового провадження Комісія збирала докази, зокрема, шляхом заслуховування свідків.

10. Що стосується п'яти методів, то делегати Комісії заслухали свідчення на слуханнях, що відбулися 26-29 листопада 1973 року, двох чоловіків, які зазнали цих методів, пана P.C. та пана P.S. (у звіті Комісії вони згадуються як T13 і T6). Вони описали фізичні та психічні наслідки, які мало на них застосування зазначених п'яти методів, а також психічні розлади, від яких вони страждали після цього. Делегати Комісії також заслухали доктора M., психіатра-консультанта і невропатолога (у звіті згадується як Доктор 1, який оглянув обох чоловіків невдовзі після застосування до них п'яти методів у серпні 1971 року і вдруге оглянув P.S. у серпні 1972 року. Він був викликаний Комісією в якості експерта. Він виявив, що P.C. одужав, але спостерігав активні психіатричні симптоми у P.S., які все ще зберігалися, коли він оглядав його вдруге. Йому було важко зробити будь-який довгостроковий прогноз. Уряд-заявник викликав ще двох експертів-психіатрів, професорів Дейлі та Бастіанса. Перший, який також бачив обох чоловіків, не погодився з думкою доктора M. Він дійшов висновку, що обидва чоловіки все ще страждають від психічних наслідків, і що P.S., зокрема, продовжуватиме страждати. Професор Бастіанс вважав, що в обох випадках слід очікувати серйозних, довготривалих наслідків.

11. Доктор L. (у звіті Комісії він згадується як Доктор 5), експерт-психіатр, викликаний Урядом-відповідачем, був спочатку заслуханий на слуханнях 15 червня 1974 року. Його детально розпитували про фізичні та психічні наслідки та можливі наслідки застосування п'яти методів, які мали місце у двох чоловіків. Він обстежував їх обох у лютому-березні і ще раз у грудні 1973 року як експерт Уряду-відповідача в контексті цивільних справ про відшкодування шкоди, які на той час розглядалися в судах Північної Ірландії. Він встановив, що вони страждали від гострих психіатричних симптомів у період, коли до них застосовувалися ці п'ять методів. Будь-які наслідки були незначними і неважкими, і частково пояснювалися умовами життя в Північній Ірландії.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

12. Доктор L. був заслуханий вдруге 18 січня 1975 року. Цього разу його детально розпитували про його професійну підготовку та досвід. Потім він дав свідчення про загальні ефекти, спричинені застосуванням п'яти методів у людей, які піддавалися їм. Він не погодився з думками, висловленими професорами Дейлі та Бастіансом, і висловив власну думку про те, що використання п'яти технік не спричиняє довготривалої шкоди. Крім того, йому були поставлені питання щодо сум, отриманих жертвами п'яти методів в якості компенсації у вищезгаданих національних провадженнях, і, зокрема, чи свідчать ці високі суми про серйозність наслідків застосування п'яти методів і, таким чином, чи не суперечать вони висловленим ним поглядам. Він вважав, що якби наслідки були такими, як описали професори Дейлі та Бастіанс, суми були б набагато вищими.

В. Звіт Комісії

13. Звіт Комісії від 25 січня 1976 року містить наступний текст, що стосується встановлення фактів та її висновку щодо використання п'яти методів.

3. ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТІВ

Справи T13 і T6

Загальні зауваження

Уряд-заявник подав справи восьми осіб, в яких стверджувалося про застосування п'яти методів, а іноді й інших форм неналежного поводження. Комісія розглянула ілюстративні справи T13 і T6.

Твердження щодо T6 стосуються як п'яти методів, так і інших форм стверджуваного жорстокого поводження.

Твердження щодо T13 стосуються лише п'яти методів.

Обидві справи були серед одинадцяти справ, що розслідувалися *Комітетом Комптона*. Однак ані T13, ані T6 не давали свідчень перед цим Комітетом, який ґрунтував свої висновки на усних свідченнях осіб, які здійснювали нагляд за роботою центру, та медичного працівника, який перебував там, а також на різних медичних документах, кольорових фотографіях та записах про харчування.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

Делегати Комісії заслухали обох свідків у справі, які детально розповіли свої свідчення, а також були піддані перехресному допиту Урядом-відповідачем. Вони мали перед собою витяги з журналу медичного працівника в'язниці Крамлін Роуд, протоколи медичного огляду при прибутті та вибутті з центру допитів, кольорові фотографії Т6, а також різні звіти психіатрів, які також надали усні свідчення.

Однак делегати не змогли почути усні свідчення співробітників сил безпеки щодо тверджень, які стосуються місця проведення допитів. По-перше, не було надано жодного свідка, який був присутній у цьому центрі. По-друге, Уряд-відповідач заявив на слуханнях свідків у січні 1975 року, що всі їхні свідки отримали інструкції не відповідати на жодні запитання щодо п'яти методів та їхнього застосування на тій підставі, що використання цих методів було припинено і що це пов'язано з міркуваннями безпеки. Це «ембарго» на докази також стосувалося питань, пов'язаних із «семинаром», проведеним у Північній Ірландії у квітні 1971 року Англійським розвідувальним центром для співробітників *the Royal Ulster Constabulary*, на якому усно навчали використанню цих методів.

Комісія не вважає за необхідне продовжувати розгляд цього питання. Комісія задоволена тим, що п'ять методів допиту, які, як відомо, використовувалися за надзвичайних ситуацій у різних місцях до того, як вони були застосовані в Північній Ірландії у 1971 році (*Parker Report, Majority Report, para. 10 at p. 3*), були застосовані до двох свідків у цій справі. Крім того, Суд переконався, що «семинар», про який йдеться, був проведений у квітні 1971 року Англійським розвідувальним центром.

Перебіг подій

Докази, представлені Комісії, підтверджують твердження свідків у справі та підтверджують висновки *Комітетом Комптона* щодо перебігу подій з особами, до яких було застосовано п'ять методів.

T13 і T 6 були заарештовані разом з іншими особами рано вранці 9 серпня 1971 року та доставлені до табору «Магілліган» – одного з трьох регіональних центрів утримання, створених для прийому заарештованих осіб. Їх утримували там упродовж двох днів, а 11 серпня 1971 року, після того, як їх відібрали для спеціального допиту, перевезли до невідомого центру допитів. Після прибуття до центру вони пройшли медичний огляд, а потім були перевезені гелікоптером до іншого місця, де їм вручили постанову про взяття під варту. Їх повернули назад до центру, де вони були піддані детальному допиту із застосуванням п'яти методів, описаних нижче:

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

а. Стояння біля стіни: Свідки продемонстрували, як їх притиснули до стіни, притиснувши пальці рук до стіни високо над головою, ноги розвели в сторони, а стопи відвели назад, що змушувало їх стояти на носках, при цьому вага тіла припадала переважно на пальці рук (стресова позиція). Їх змушували залишатися в такому положенні. Точну тривалість часу, упродовж якого свідків змушували стояти, встановити не вдалося. Обидва свідки сказали, що втратили відчуття часу, але це, мабуть, було багато годин. *Комітет Комптона*, описуючи цю позицію як іншу, встановив, що Т13 перебував біля стіни впродовж 23 годин, а Т6 – 29 годин.

б. Одягання капюшону: Мішок чорного або темно-синього кольору свідкам одягали на голову. Спочатку його тримали весь час, окрім допитів, проте згодом Т13 дозволили знімати його, коли він залишався один у кімнаті, за умови, що він повертався обличчям до стіни.

с. Шум: Під час допитів свідків утримували в кімнаті, де постійно стояв гучний шиплячий шум.

д. Сон: Під час допитів свідків позбавляли сну, проте не було можливості встановити, упродовж яких періодів часу кожен свідок не спав.

е. Їжа та вода: Під час перебування у центрі та в очікуванні допитів свідків годували урізаним раціоном. Не було можливості встановити, якою мірою вони були позбавлені харчування або чи пропонували їм їжу та питво, але вони відмовлялися від них.

Свідки перебували в центрі з 11 по 17 серпня 1971 року, коли їх перевели до в'язниці Крамлін Роуд відповідно до наказу про затримання.

У 1971 році Т13 і Т6 подали позови до суду про відшкодування збитків за незаконне ув'язнення та застосування сили проти них, і їхні позови були задоволені в 1973 і 1975 роках відповідно на суму 15 тис. і 14 тис. фунтів стерлінгів.

Фізичні та психічні наслідки застосування методів

(i) Фізичні наслідки

Комісія переконалася на підставі наданих доказів, що свідки втратили вагу внаслідок тримання їх під вартою у невідомому центрі допитів та застосування до них п'яти методів. Крім того, встановлено, що, зокрема, метод «*стояння біля стіни*» спричиняв фізичний біль

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

під час його застосування, але біль припинявся, коли особа переставала перебувати в такому положенні.

(ii) Психічні наслідки

Самі свідки описували відчуття тривоги і страху, а також дезорієнтації та ізоляції під час застосування до них цих методів і після цього. Однак інтенсивність таких відчуттів у T13 була іншою, ніж у T6, через відмінності в їхніх індивідуальних особливостях. Отже, T13 зазнав сильнішого впливу від застосування технік, ніж T6.

З іншого боку, психіатри суттєво розійшлися в думках щодо наслідків лікування та прогнозів на одужання. Професори Дейлі та Бастіаанс вважали, що обидва свідки ще довго матимуть значні відхилення у стані здоров'я, що проявлятимуться у нападах депресії, безсонні та загальному невротичному стані, схожому на той, що спостерігається у жертв нацистських переслідувань. Доктор 5 та Доктор 1 вважали, що гострі психіатричні симптоми, виявлені у свідків під час допиту, були незначними, а їх стійкість була результатом повсякденного життя у Північній Ірландії для колишнього ув'язненого, який виконував свою роботу, переїжджаючи до різних населених пунктів. Пережите свідками в жодному разі не можна порівнювати з тим, що пережили жертви нацистських переслідувань.

На основі цих свідчень Комісія не може встановити точний ступінь психіатричних наслідків, які застосування п'яти методів могло мати для цих свідків або загалом для осіб, які піддавалися їхньому впливу. Однак вона переконана, що, залежно від індивідуальних характеристик відповідної особи, обставин, в яких вона опинилася, та умов повсякденного життя в Північній Ірландії у відповідний час, не можна виключати певні наслідки застосування цих методів.

Висновки Комісії

П'ять методів, що застосовувалися при проведенні допиту, були використані у серпні 1971 року щодо T13 і T6. Вони застосовувалися до, між і під час допитів, але не після їх завершення. Це означає, що відповідні особи були піддані цим методам упродовж щонайменше чотирьох, або, можливо, п'яти днів. Точний час встановити не вдалося. Комісія переконана, що загальний час, упродовж якого обидва свідки перебували біля стіни, становив 23 та 29 годин відповідно. Для того, щоб змусити затриманих стояти біля стіни в необхідній позі, яка спричиняла фізичний біль і виснаження, застосовувалася певна сила. Поза, яку вимагали, була напруженою, а не звичайною, необхідною для дізнання,

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

хоча не можна вважати доведеним, що примусове напружене положення тривало весь час перебування біля стіни.

Фізичних ушкоджень в результаті застосування цих методів як таких не було, але вони спричинили низку гострих психічних симптомів. Не можна виключати, що у деяких людей деякі з цих симптомів продовжують існувати.

Відшкодування шкоди, присуджені їм за рішеннями суду, становлять значні суми, і хоча в жодному рішенні не можна сказати, яка частина була виплачена за якою вимогою, можна припустити, що більша частина суми була присуджена у зв'язку зі звинуваченнями у жорстокому поводженні, включаючи застосування п'яти методів, беручи до уваги суми, які зазвичай присуджуються судами за позовами про незаконне застосування сили, порівняно з сумами, які зазвичай присуджуються за незаконне позбавлення волі.

4. ВИСНОВОК КОМІСІЇ

У цій справі Комісія покликана висловити думку щодо того, чи становило спільне застосування п'яти методів у справах T13 і T6, а також в інших справах, згаданих у Доповіді Комптона, практику, що порушує статтю 3 Конвенції.

Як вже зазначалося, питання практики не є спірним, оскільки використання п'яти методів було визнано дозволеним Урядом-відповідачем, і, отже, існування *практики* було встановлено Комісією в її рішенні про прийнятність справи.

З іншого боку, питання про те, чи становило застосування цих п'яти методів у *сукупності* порушення статті 3 Конвенції, залишалося відкритим.

Тому Комісія розглянула питання про те, чи відповідають ці п'ять методів статті 3 Конвенції, чи ні. При цьому Суд також взяв до уваги певні заяви та юридичні тексти, які, як видається, проливають світло на вид поводження, від якого має захищати стаття 3 Конвенції, та які мають відношення до конкретних фактів, встановлених у цій частині даної справи.

У зв'язку з цим він спочатку звернувся до підготовчих робіт до Конвенції, і, зокрема, до пропозиції пана Кокса (Сполучене Королівство) на пленарному засіданні Консультативної асамблеї Ради Європи 9 вересня 1949 року внести поправки до проекту Рекомендації до Конвенції з прав людини. Пан Кокс запропонував додати до статті 2 (1) Рекомендації в контексті захисту безпеки осіб наступним текстом:

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

«Зокрема, жодна особа не може бути піддана каліцтву чи стерилізації у будь-якій формі, катуванню або побиттю в будь-якій формі. Жодну особу не можна примушувати приймати наркотики або вводити їй наркотики без її відома та згоди. Жодна особа не повинна також піддаватися ув'язненню за умов надлишку світла, темряви, шуму або тиші, які можуть завдати їй душевних страждань» (*Collected Edition of the 'Travaux Préparatoires', Vol. I, p. 116/117*).

Пізніше ця пропозиція була відкликана, оскільки було вирішено, що питання, яке хотів порушити пан Кокс, вже по суті охоплюється загальними положеннями статті 5 Декларації ООН, яка відповідає статті 3 Конвенції. Тим не менш, Асамблея дійшла згоди, що суть того, на чому наголошував пан Кокс у своїй поправці, має бути врахована у Конвенції (*Debate in 'Collected Edition', Vol. I, pp. 153-154*).

Комісія також взяла до уваги Женевські конвенції 1949 року, на які також посилався лорд Гардінер у *Доповіді Паркера*. Звичайно, зрозуміло, що основні положення цих конвенцій не застосовуються безпосередньо до ув'язнених у Північній Ірландії. Тим не менш, вони містять положення, що стосуються процедур розслідування, а також можуть мати значення в тому сенсі, що вони є вираженням загальних принципів міжнародного права щодо них і поведження з ув'язненими в цілому.

Так, стаття 13 Третьої Женевської конвенції про військовополонених забороняє всі дії, що спричиняють смерть або серйозно загрожують здоров'ю полоненого. Особливо згадуються акти залякування та образи. Що стосується процедур допиту, то пункт 4 статті 17, зазначає: «До військовополонених не можуть застосовуватися ані фізичні, ані психічні катування, ані будь-яка інша форма примусу з метою отримання від них будь-яких відомостей. Військовополоненим, які відмовляються відповідати, не можна погрожувати, ображати або піддавати будь-якому неприємному чи невігідному поведженню».

Четверта Женевська конвенція про захист цивільного населення передбачає у статті 89, що інтерновані особи повинні отримувати достатню кількість їжі для підтримання доброго стану здоров'я. Пункт 2 статті 118 говорить: «Забороняється ув'язнення у приміщеннях без денного світла та взагалі усі без винятку форми жорстокого поведження». Відповідно до пункту 2 статті 119, дисциплінарні заходи не можуть бути «нелюдськими, жорстокими або небезпечними для здоров'я інтернованих».

Щодо п'яти методів у цій справі, Комісія вважає, що вона повинна висловити свою думку лише щодо того, чи був спосіб, в який вони були застосовані у цій справі, а саме у поєднанні один з одним, порушенням статті 3 Конвенції. Вона зазначає, що, якби вони розглядалися

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

окремо, позбавлення сну або обмеження в харчуванні самі по собі не могли б вважатися такими, що становлять поведження, заборонене статтею 3 Конвенції. Це скоріше залежало б від обставин та мети і було б питанням ступеня.

У даному випадку п'ять методів, застосованих *разом*, були спрямовані на те, щоб завдати людині сильного психічного та фізичного стресу, що спричиняє сильні страждання, з метою отримання інформації від неї. Дійсно, усі методи допиту, які виходять за рамки простої постановки запитань, можуть чинити певний тиск на допитувану особу, але вони не можуть бути названі нелюдськими за самою цією ознакою. «П'ять методів» слід відрізнити від цих методів.

У порівнянні з нелюдським поведженням, про яке йшлося раніше, стрес, спричинений застосуванням «п'яти методів», відрізняється не лише за ступенем. Комбіноване застосування методів, які перешкоджають використанню органів чуття, особливо очей і вух, безпосередньо впливає на особистість фізично та психічно. За таких умов воля до опору або до здачі не може бути сформована з будь-яким ступенем незалежності. Найбільш стійкі можуть здатися на ранній стадії, піддавшись цьому витонченому методу, спрямованому на злам або навіть знищення волі.

Саме такий характер *комбінованого* застосування п'яти методів, як на думку Комісії, робить їх порушенням статті 3 Конвенції у вигляді не тільки нелюдського або такого, що принижує гідність, поведження, але й катування у розумінні цього положення.

Дійсно, систематичне застосування методів з метою спонукання особи до надання інформації має явну схожість з тими методами систематичних катувань, які були відомі упродовж століть. Хоча ці п'ять методів, які також називають методами «*дезорієнтації*» або «*сенсорної депривації*», не обов'язково спричиняють серйозні наслідки, Комісія вбачає в них *сучасну систему катувань*, що підпадає під ту ж категорію, що й ті системи, які застосовувалися в минулі часи як засіб отримання інформації та зізнань.

ВИСНОВОК

Комісія одноголосно дійшла висновку, що комбіноване застосування п'яти методів у справах, які перебували на її розгляді, становило практику нелюдського поведження та катувань, що порушує статтю 3 Конвенції.

II. РІШЕННЯ СУДУ ВІД 18 СІЧНЯ 1978 РОКУ

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

14. Щодо встановлення фактів за твердженнями про жорстоке поводження Суд зазначив наступне:

15. [...]

16. ...

«3. Шістнадцятьма голосами проти одного постановляє, що застосування п'яти методів у серпні та жовтні 1971 року становило практику нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження, яка порушувала статтю 3 Конвенції;

4. Тринадцятьма голосами проти чотирьох постановляє, що зазначене застосування п'яти методів не становило практики катувань у розумінні статті 3 Конвенції; ... ».

III. ПЕРЕДАЧА ВІДПОВІДНИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ДЕРЖАВНИХ АРХІВІВ ДЕРЖАВИ-ВІДПОВІДАЧА

17. За інформацією Уряду-відповідача, більшість документів, що стосуються справи «Ірландія проти Сполученого Королівства», були передані до державних архівів відповідно до «правила тридцяти років» у період між 2003 та 2008 роками.

18. Крім того, Уряд-відповідач посилався на провадження, які нещодавно були порушені у судах Північної Ірландії чоловіками або від імені чоловіків, до яких застосовувалися п'ять методів, і в яких висувалися твердження, по суті ідентичні твердженням, висунутим у цій справі. Під час цього провадження Уряд-відповідач провів аналіз матеріалів, які не були передані до Національного архіву шістьма урядовими відомствами, а саме: Міністерством оборони, Міністерством у справах Північної Ірландії, Міністерством закордонних справ та у справах Співдружності, Міністерством внутрішніх справ, Офісом Генерального аторнея та Канцелярією Кабінету Міністрів, а також закритих справ, які зберігаються в Національному архіві. Певні файли, що містять матеріали, які стосуються характеру, проведення та наслідків п'яти методів, все ще вилучаються з державних архівів з міркувань захисту здоров'я та безпеки людей, захисту даних, а також на тій підставі, що вони містять інформацію, яка стосується розвідки або національної безпеки. На противагу цьому, за твердженням Уряду-відповідача, всі документи, які могли бути розкриті за національним законодавством, були надані заявникам у вищезгаданих провадженнях.

IV. ПІДСТАВИ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ, НА ЯКІ ПОСИЛАЄТЬСЯ УРЯД-ЗАЯВНИК

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

19. Уряд-заявник стверджував, що 4 червня 2014 року ірландська телевізійна мережа *Raidió Teilifís Éireann (RTÉ)* транслювала програму під назвою «*The torture files*», в якій обговорювалося первинне провадження у Комісії та Суді та висвітлювалася низка документів, які стали доступними з архівів Сполученого Королівства у Лондоні. Уряд-заявник стверджував, що згодом він отримав велику кількість документів від *RTÉ* та доручив адвокатам переглянути їх, щоб з'ясувати, чи містять вони підстави для перегляду. Вони стверджували, що документи, про які йдеться, демонструють, що тодішній Уряд-відповідач приховав від Комісії та Суду певну важливу інформацію, яка, таким чином, не була відома Суду на момент винесення рішення і яка могла або могла б мати вирішальний вплив на рішення Суду щодо конкретного питання про те, чи становило застосування п'яти методів катування.

20. Зокрема, у світлі цих документів Уряд-заявник сформулював наступні дві підстави для перегляду:

По-перше, тодішній Уряд-відповідач мав у своєму розпорядженні інформацію, в тому числі медичні висновки доктора L., які свідчили про те, що наслідки застосування п'яти методів могли бути суттєвими, тяжкими та тривалими, тоді як цей Уряд, на підставі свідчень того ж таки доктора L. у Комісії, стверджував під час розгляду справи за Конвенцією, що згадані наслідки були незначними та короточасними.

По-друге, архівні матеріали показали, якою мірою у відповідний час Уряд держави-відповідача проводив політику приховування інформації від Комісії та Суду про ключові факти, що стосуються п'яти методів, у тому числі про те, що їх використання було дозволено на міністерському рівні, а також про мету, з якою вони були застосовані.

Уряд-заявник надав низку документів на підтримку кожної з цих двох підстав для перегляду.

A. Документи, подані щодо першої підстави для перегляду

21. На підтримку першої підстави свого запиту на перегляд Уряд-заявник надав документи, перелічені нижче. Щодо контексту, з якого випливають ці документи, Суд зазначає, що чоловіки, які зазнали п'яти методів, подали цивільні позови про відшкодування шкоди до судів Північної Ірландії, які всі були закриті шляхом укладення мирової угоди.

22. Частковий документ з архівів Уряду-відповідача, як видається, є витягом з висновку адвоката Уряду-відповідача щодо доказів у національному провадженні, які стосуються трьох інтернованих, панів S.K., B.T. та W.S., які були оглянуті доктором L.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

У пункті 21 йдеться про пана S.K., який був звільнений з в'язниці за медичними показаннями у травні 1972 року для госпіталізації до психіатричної лікарні. У ньому записано, що коли доктор L. оглядав його 10 квітня 1974 року, він був

«...напруженим і занепокоєним, час від часу ридав під час бесіди та скаржився на багато серйозних психіатричних симптомів, у тому числі на роздуми про самогубство».

У пункті 22 йдеться про справу B.T. та нервовий зрив, якого він зазнав, і сказано, що на його слуханні буде

«...очевидно, будуть тривалі дебати щодо того, чи відіграв поглиблений допит певну роль у спричиненні його подальшого нервового зриву...»

У пункті 23 документа йдеться про справу W.S. і зазначається, що коли доктор L. оглядав його 8 квітня 1974 року, пан W.S. скаржився на те, що

«...що він продовжує бути занепокоєним, нервовим і погано спати, і, здається, доктор L. вважав, що [W.S.] не був людиною, яка перебільшує».

23. Звіт доктора L. про огляд пана S.K. від 3 червня 1975 року міститься в архівах Уряду держави-відповідача. У ньому міститься наступний висновок:

«Пан [S.K.] зараз страждає від важкої стенокардії та помірної гіпертонії. Його фізичний стан явно погіршився з того часу, як я бачив його востаннє. Ознайомившись з усіма медичними документами, я відзначаю, що перед допитом лікарем, який оглядав його при прийомі до слідчого ізолятора 08 листопада 1971 року, було записано, що він страждає на легкі серцеві проблеми, і що, власне, я запитував його про це, і він відповів мені, що страждав від болю в грудях. Я перевіряв це питання з паном [S.K.], і він підтвердив, що це був той самий біль, хоча і набагато м'якшого характеру, ніж той, який він відчував останнім часом. Таким чином, очевидно, що на момент прибуття до слідчого ізолятора він вже страждав на стенокардію, і що його стенокардія посилилася. Крім того, він поскаржився мені на низку психіатричних симптомів, переважно тривожного і страхітливого характеру. Десь у грудні 1974 року він переніс напад лицевого паралічу, але з часу мого останнього візиту до нього не було жодних інших хвороб.

Багато хто вважає стенокардію психосоматичним розладом; вона є симптомом основного захворювання серця і завжди пов'язана з ризиком раптової смерті. Схоже, що пан [S.K.]

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

страждав на стенокардію до того, як його допитували, і я думаю, що було б важко довести: (а) що було розумно продовжувати допит; і (б) що допит не призвів до загострення стенокардії.

Що стосується інших його психіатричних симптомів, я думаю, що, ймовірно, доведеться розглядати їх як результат так званих процедур «поглибленого допиту».

Уряд-заявник підкреслив той факт, що пан S.K. помер за декілька днів після цієї експертизи.

24. Частина документа від 5 жовтня 1974 року з архіву Уряду-відповідача має назву «Цивільні позови у Північній Ірландії проти Міністерства оборони: Допит у справах поглибленого вивчення».

У пункті 3 йдеться про:

«...один або два випадки, коли поточний психіатричний стан позивачів може бути продемонстрований як дуже серйозний».

У пункті 4 йдеться про:

«...зростаючу схильність медиків визнавати можливість того, що особи, які зазнали максимального стресу та психічної травми, як під час глибокого допиту, стають більш схильними до фізичних захворювань, включаючи захворювання злоякісного характеру, на більш пізній стадії, і що психічний розлад може мати місце через багато років після поглибленого допиту».

У пункті 5 міститься наступний уривок:

«Насправді немає впевненості в тому, що будуть довгострокові наслідки, але також немає впевненості в тому, що їх не буде. Ця невизначеність була вперше відзначена в розслідуванні Паркера і збереглася дотепер. Новим є впевненість, з якою висловлюється думка про те, що такі ефекти існують. Докази спираються на досвід інших процедур допиту, не виключаючи ті, що проводилися у концентраційних таборах воєнного часу...»

У пункті 7 зазначено:

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

«...чим довше ці справи не будуть розглянуті, тим більшим є ризик того, що медична думка щодо довготривалих наслідків ще більше викристалізується, і це проявиться у все більш зростаючих цифрах поселень. ...»

У пункті 8 знову йдеться про:

«...один або два випадки, коли дуже серйозні психіатричні наслідки глибокого допиту, ймовірно, будуть достатньо доведені...»

25. Інший частковий документ (без дати) з архіву Уряду-відповідача має назву «Поглиблений допит» і посилається на думку адвоката, що якби справа слухалася у відкритому суді,

«...медичні докази, надані позивачем, мали б на меті продемонструвати тезу про те, що глибокий допит може призвести до різних форм раку. Наші власні медичні докази навряд чи спростують цю тезу і цілком можуть бути визнані упередженими по відношенню до армії, враховуючи, що доктор L. буде підданий перехресному допиту на підставі того, що він є офіційним медичним радником армії».

26. Інший частковий документ (без дати) з архіву Уряду-відповідача містить дискусію щодо національного судочинства і стосується справи пана P.S., одного з інтернованих, до якого було застосовано п'ять методів. У ньому зазначається, що

«...існують суттєві медичні докази тривалої психічної шкоди, що призвело до значно вищої оцінки збитків за рахунок психічних наслідків».

27. На думку Уряду-заявника, нові документи показали, що свідчення, надані доктором L. Комісії, були неправдивими. Вони суперечили його власним сучасним висновкам, зробленим на підставі обстеження в рамках національного провадження деяких інтернованих, до яких було застосовано п'ять методів. Якби Комісія та Суд знали про ці висновки, вони б дійшли висновку, що наявні одностайні експертні свідчення вказують на те, що страждання, спричинені застосуванням п'яти методів, були інтенсивними і що вони часто мали довготривалі наслідки. Важко зрозуміти, як Суд міг дійти такого висновку про інтенсивність страждань, спричинених п'ятьма методами. Принаймні, нововиявлені документи могли мати вирішальний вплив на його висновок.

В. Документи, подані щодо другої підстави для перегляду

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

28. На підтвердження другої підстави свого запиту на перегляд Уряд-заявник надав документи, перелічені нижче.

29. До листа від 8 листопада 1972 року від посадової особи Міністерства оборони на ім'я посадової особи Міністерства закордонних справ та у справах Співдружності Республіки Ірландія, адресованого посадовій особі Міністерства оборони, було додано документ під назвою «Вільна хвилинка», що містить стислий виклад внутрішнього бачення Уряду-відповідача щодо міждержавної справи. У пункті 6 цього листа зазначено наступне:

«Генеральний аторней перекоаний, що методи, які використовувалися під час поглиблених допитів, не можуть бути описані інакше, ніж адміністративна практика. Докази свідчать про те, що *the Royal Ulster Constabulary* отримав інструкції від Збройних Сил і що міністри схвалили ці методи, якщо навіть не точний спосіб їх застосування».

30. Лист від 15 грудня 1976 року від Роя Мейсона, члена Парламенту, Державного секретаря Північної Ірландії, до Ейрі Ніва, члена Парламенту, в якому йдеться про те, що справи «людей у капюшонах», порушені на національному рівні, повинні бути вирішені в позасудовому порядку через незручність, яка могла виникнути для зацікавлених осіб, включаючи лорда Керрінгтона [тодішнього Міністра оборони].

31. Документ під назвою «Вільна хвилинка» був доданий до листа від 8 грудня 1976 року від посадовця Міністерства оборони до помічника заступника Міністра (Генерального штабу) та інших. Документ стосується справ про поглиблені допити та пояснює рішення про їх закриття. У ньому зазначається, що уряд звернувся за найкращою юридичною консультацією щодо чотирнадцяти цивільних позовів, які стосувалися незаконного арешту, незаконного ув'язнення, недбалості, посягання на особисту недоторканність, нападу та змови. «Безкомпромісна порада» полягала в тому, що позивачі були впевнені в успіху. Далі у звіті зазначається, що

«Найсерйознішим звинуваченням є змова між відповідачами (наприклад, паном Брайаном Фолкнером [тодішнім Прем'єр-міністром Північної Ірландії] і лордом Керрінгтоном) з метою піддати позивачів незаконним діям».

Документ також фіксує недоліки боротьби у справах, згадуючи, серед іншого, такі:

«Позивачі вимагатимуть розкриття великої кількості конфіденційних урядових документів, що стосуються операції з проведення поглиблених допитів, і можуть

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

викликати в якості свідків осіб, відповідальних за санкціонування та проведення процедур поглиблених допитів».

32. Доповідна записка співробітника Управління Північної Ірландії від 13 лютого 1978 року під назвою «Справа Ірландської Держави: Розслідування заяв про жорстоке поводження та переслідування правопорушників», з якого випливає, що після винесення рішення Суду деякий час розглядалося питання про розслідування та переслідування за заявами про жорстоке поводження. У ньому зазначається, що хоча більшість, але не всі справи, що перебували на розгляді Комісії, на той час були розслідувані, існувало багато сумнівів щодо адекватності розслідувань. У ньому записано, що у квітні 1977 року Генеральний аторней «вирішив ... бути значно обережнішим у тому, що він говорив Суду про попередні розслідування поліції, ніж у лютому того ж року. ...».

Далі в документі йдеться про те, що

«... Безсумнівно, що принаймні в 1971 - 1972 роках мало місце приховування з боку the Royal Ulster Constabulary. Імовірно, саме це призвело до повної відсутності судових переслідувань у показових справах і до незначної кількості судових переслідувань у решті справ».

Далі в документі йдеться про те, що звіт Комісії та рішення Суду

«... В цілому відповідають фактам, як ми їх знаємо: що історія розслідувань і судових переслідувань є жалюгідною щодо 1971 року, але що картина після цього, хоча і непевна, але, ймовірно, є кращою».

Щодо п'яти методів, зокрема, в документі зазначено, що

«Немає сенсу говорити про докази чи розслідування. Якби ми поставили собі за мету, то не минуло б і тижня роботи, щоб з'ясувати, хто винен. Наскільки я розумію, рішення не переслідувати було і є політичним рішенням (і, без сумніву, гідним захоплення)».

У документі також згадується, що Суду було повідомлено, що the Royal Ulster Constabulary та Збройні Сили будуть розслідувати скарги, незалежно від їхнього джерела та зауважень:

«Очевидним є той факт, що навіть деякі з скарг, які були доведені до відома the Royal Ulster Constabulary як такі, що були включені до заяви ірландського уряду, не були розслідувані, оскільки можна сказати, що поліція має певний імунітет щодо цих справ».

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

33. Протокол від 8 грудня 1976 року, складений юрисконсультантом Казначейства паном Б.Б. Холлом на адресу Даунінг Стріт 10, в якому пояснюється, що пан W.S., який був одним з інтернованих, підданих п'яти методам, стверджував, що відповідачі, серед яких були Міністерство оборони, пан Фолкнер і сер Грем Шиллінгтон, вступили у змову, і вважає, що неможливо задовольнити звинувачення у жорстокому поведженні, оскільки немає жодних спростовуючих доказів, і що збитки будуть дуже високими, якщо буде встановлено, що таке поведження було катуванням, як це встановила Комісія.

34. Протокол від 22 серпня 1972 року, що посилається на Спільну директиву про військові допити в операціях внутрішньої безпеки за кордоном від 17 лютого 1965 року з поправками від лютого 1967 року, і зазначає, що вона вже була опублікована як додаток до *Доповіді Паркера*, але лише частково. У ній також згадується Постійний порядок роботи центру допитів, який був призначений «лише для Генерального аторнея».

35. Документ (без дати) під назвою «*Справа Ірландської держави у Страсбурзі: наступний етап*», що містить обговорення тактики, якої має дотримуватися уряд-відповідач у провадженні за Конвенцією. У документі обговорюється взаємозв'язок між ймовірним графіком розгляду справи за Конвенцією та прогресом на шляху до політичного врегулювання у Північній Ірландії:

«З нашої точки зору, бажано, щоб ірландці чітко усвідомлювали, що вони прагнуть помститися [вже] неіснуючій адміністрації, яка була замінена новими конституційними механізмами, загальноприйнятими як такі, що представляють собою справедливе та дієве врегулювання. Тому, зберігаючи загалом налаштованість на співпрацю з Комісією, ми повинні використовувати кожен можливість для затягування процесу та рішуче протистояти будь-яким спробам ірландців прискорити його».

Далі в документі розглядається низка можливих методів тиску на Уряд-заявника з метою припинення або врегулювання розгляду справи. У ньому робиться висновок, що Сполучене Королівство повинно зібрати всі можливі докази та «...затягувати провадження якомога довше, щоб не наразити себе на звинувачення у навмисному перешкоджанні роботі Комісії».

36. Документ від 31 жовтня 1974 року, підписаний юридичним радником Міністерства закордонних справ та у справах Співдружності, адресований Офісу Генеральному аторнею. У ньому зазначено:

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

«Щодо статті 14 Конвенції ми знову повернулися до проблеми надання свідка з достатнім авторитетом та статусом, щоб переконати Комісію у наших проблемах і в тому, що ми сумлінно ставимося до ситуації, яка розвивається, так, як ми насправді ставимося до неї. Тут дуже важлива перша особа».

У документі пропонується докласти зусиль, щоб переконати генерала Тузо і сера Грема Шиллінгтона дати свідчення, але далі йдеться про наступне:

«Однією з перешкод для виклику свідка такого рівня завжди вважалася можливість його перехресного допиту на глибокому допиті. Дехто з нас, однак, вважає, що якщо ми все ж викликаємо такого свідка, ми повинні і можемо зайняти позицію, що ми не збираємося займатися або дозволити їм займатися питаннями глибокого допиту (з тієї чи іншої причини)».

37. Лист юридичного радника Міністерства закордонних справ та у справах Співдружності від 6 листопада 1974 року, адресований Офісу Генерального аторнея, в якому обговорюється, які посадові особи повинні дати свідчення щодо позову за статтю 14, і зазначається, що необхідно докласти подальших зусиль, щоб переконати генерала Тузо і сера Грема Шиллінгтона дати свідчення.

Він висловлює думку:

« ... Ми могли б належним чином викликати їх для надання свідчень за статтею 14 і протистояти будь-яким спробам попросити їх відповісти на звинувачення за статтею 3 Конвенції та, зокрема, на питання, пов'язані з проведенням глибокого допиту».

38. Лист від 28 листопада 1974 року від пана Брайарса, помічника заступника Державного секретаря Міністерства оборони, до Ді-Джея Тревельяна, Управління Північної Ірландії, в якому йдеться про наступне:

«Є одне міркування щодо можливої присутності свідків вищого рівня в Страсбурзі, яке не було згадано в протоколі ... Це політика, яка вже була прийнята щодо врегулювання внутрішніх справ у Північній Ірландії, пов'язаних з глибоким допитом.

...

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

Важливою метою постійних зусиль, спрямованих на досягнення врегулювання у цих справах, було уникнення доведення жодної з них до суду, що могло б призвести до негативного розголосу у важкий час і, що більш важливо, до винесення шкідливого для Уряду висновку щодо змови. Відповідачами є Брайан Фолкнер, Грем Шиллінгтон, суперінтендант поліції Реджинальд Спірс, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство оборони.

Якщо свідки вищого рівня будуть присутні в Страсбурзі, існує велика ймовірність, якщо не сказати більше, що ірландська сторона намагатиметься витягнути їх на глибокий допит, незалежно від того, чи будуть вони присутні в Комісії у зв'язку зі статтею 3 Конвенції чи статтею 14 Конвенції... це поставило б цих свідків у таку ж позицію з цього питання в Страсбурзі, в якій вони опинилися б у національних справах, чого ми намагалися уникати; і якщо вони відмовляться відповідати на питання ... це може стимулювати тих, хто займається веденням справ позивача в цій країні, подати справу до суду...».

39. Доповідна записка від 16 січня 1975 року на ім'я сера Джона Ханта з рукописною запискою, адресованою також Прем'єр-міністру, щодо можливої неформальної зустрічі деяких потенційних свідків з делегатами Комісії. Вона починається словами

«Виникла складність, яку Генеральний аторней має намір обговорити з Прем'єр-міністром і Державним секретарем у справах Північної Ірландії на завтрашньому засіданні у Чекерсі».

У ньому йдеться про те, що прем'єр-міністр погодився, щоб меморандуми (а не свідки) висвітлювали період Фолкнера, коли було запроваджено інтернування, і що деякі делегати повинні були «поговорити в Лондоні з сером Френком Купером, містером Вудфілдом, генералом Тузо і, можливо, сером Гремом Шиллінгтоном». У документі зазначено, що було важливо

«... Щоб вони склали єдину команду; якщо один з них буде змушений зробити шкідливу заяву, інші зможуть розставити всі крапки над «і»».

У звіті зазначається, що ірландці категорично заперечували проти пропозиції провести неформальне обговорення, але Комісія відкинула думку ірландців про те, що неформальне обговорення є «неналежною процедурою». Крім того, у звіті зазначається, що Комісія

«... Висловила розчарування тим, що ми не надали міністрів».

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

Нарешті, у звіті зазначено, що Комісія вирішила провести неформальну зустріч лише з генералом Тузо і сером Гремом Шиллінгтоном.

40. Лист від 10 лютого 1975 року від сера Бейсіла Холла, юрисконсультанта Казначейства, до Міністерства оборони, в якому міститься проект записки для трьох свідків, які будуть заслухані Комісією,

«з інструкціями щодо того, як слід вирішувати питання про проведення детального допиту».

Зокрема, свідки не повинні були обговорювати семінар, згаданий у звіті Паркера, або будь-які тренінги з проведення глибокого допиту та/або вказувати, хто рекомендував або санкціонував використання п'яти методів, причини вибору конкретних осіб або місце, де проводився глибокий допит.

41. Лист від 3 грудня 1973 року від пана Д.Б. Доннеллі з Міністерства закордонних справ та у справах Співдружності до пана Вайта. У ньому обговорюється взаємозв'язок між страсбурзьким процесом і внутрішньополітичним прогресом у Північній Ірландії. Автор висловлює думку, що чим далі просувається справа, тим більше послаблюються аргументи Сполученого Королівства на користь якнайшвидшого врегулювання, засновані на дестабілізуючому впливі судового розгляду. Вона включає наступний рядок:

«Наш козир – тримати події на Півночі в заручниках до завершення справи – не може бути розіграний».

Автор робить висновок, що настав час *«деполітизувати справу»* і не очікувати, що Ірландію вдасться переконати припинити або врегулювати справу. На документі є різні рукописні примітки, в одній з яких зазначено, що

« ... Ніхто не буде саботувати досягнення 20 місяців (розподіл повноважень виконавчої влади) заради цієї безглуздої страсбурзької сварки. Ми завжди говорили, що не можна дозволяти Страсбургу впливати на те, що є правильним або необхідним в Північній Ірландії, і тому ірландці не мають важелів впливу на справи Північної Ірландії в тих питаннях, які мають значення».

42. У доповідній записці Офісу Північної Ірландії від 18 квітня 1975 року, в якій описується розмова з ірландським послом, йдеться про наступне:

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

«Потім я підійшов до посла і припустив, що у нас є підстави вважати, що відносини між нами погіршилися через наполегливість його уряду в продовженні розгляду справи у Страсбурзі. Нас це роздратувало, і це завдало нам багато клопоту. Це, безумовно, не сприяло підтримці добрих відносин. Що мене особливо спантеличувало, так це мотив. Я не бачив, щоб Республіка могла вести цю справу з якихось інших причин, окрім бажання використати її в пропагандистських цілях...»

43. Лист від 31 березня 1977 року від Державного секретаря у справах Північної Ірландії пана Мерліна Ріса до Прем'єр-міністра. Він озаглавлений «Зустріч між Генеральними аторнеями Республіки Ірландія та Сполученого Королівства» і стосується зустрічі між Генеральними аторнеями 25 березня 1977 року, на якій було порушено питання про кримінальне переслідування та/або дисциплінарне провадження проти осіб, відповідальних за дії, визнані Комісією такими, що порушують статтю 3 Конвенції. Лист продовжується наступним чином:

«На мою думку (підтверджену Брайаном Фолкнером перед його смертю), рішення про застосування методів катування в Північній Ірландії в 1971/72 роках було прийнято міністрами – зокрема, лордом Керрінгтоном, тодішнім Державним секретарем з питань оборони.

Якщо в будь-який час у Північній Ірландії будуть застосовуватися методи катування всупереч думці тодішнього уряду, я погоджуся з тим, що окремі поліцейські або військовослужбовці повинні бути притягнуті до кримінальної відповідальності або дисциплінарної відповідальності, але в конкретних обставинах 1971 - 1972 років було прийнято політичне рішення».

Суд зазначає, що Уряд-відповідач заперечував проти вибору витягу Урядом-заявником. Автор листа, після протесту тодішнього Державного секретаря з питань оборони пана Ф. Маллі, виправив свій коментар у пізнішому меморандумі, зазначивши, що замість посилання на «рішення про застосування методів катувань у Північній Ірландії в 1971 - 1972 роках» краще було б посилатися на «рішення про застосування поглибленого допиту в Північній Ірландії у 1971 - 1972 роках».

44. Підсумовуючи, Уряд-заявник вважав, що вищезазначені документи проливають світло на ставлення тодішнього Уряду-відповідача до процесу збору доказів і демонструють схему перешкоджання Комісії та Суду в отриманні доступу до повної правди про п'ять методів. Якби Суду було відомо про наміри Уряду-відповідача уникнути слухання доказів і захистити

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

своїх міністрів, то Суд би по-іншому вирішив різні фактичні конфлікти, які постали перед ним.

ПРАВО

45. Правило 80 § 1 Регламенту Суду гласить наступне:

«Сторона може у разі відкриття факту, який за своєю природою може мати вирішальний вплив і який на момент винесення рішення не був відомий Суду і не міг бути обґрунтовано відомий цій стороні, просити Суд упродовж шести місяців після того, як ця сторона дізналася про цей факт, переглянути це рішення».

I. ПОДАННЯ СТОРІН

A. Уряд-відповідач

46. Уряд-відповідач зробив низку попередніх зауважень.

По-перше, він зазначив, що публічно визнав у 1970-х роках і визнає сьогодні, що ці п'ять методів були санкціоновані на високому рівні, являють собою *адміністративну практику* і є незаконними відповідно до національного законодавства.

По-друге, перед Комісією вони не висунули жодних позитивних аргументів щодо цих п'яти методів, а просто стверджували, що Комісія не повинна висловлювати думку про їхню сумісність зі статтею 3 Конвенції, оскільки від них відмовилися. Більше того, всі жертви отримали значну компенсацію після врегулювання цивільних позовів у національних судах. Увагу Комісії було привернуто до тих врегулювань, які були укладені на момент слухань у Суді.

По-третє, в Суді Уряд-відповідач не оскаржив висновок Комісії про те, що застосування п'яти методів становило катування. Він стверджував, що немає необхідності у винесенні рішення, оскільки ці методи більше не будуть застосовуватися.

По-четверте, він дав низку зобов'язань, як перед Парламентом Сполученого Королівства, так і перед Судом, що ці п'ять методів більше не будуть застосовуватися.

47. Основний аргумент Уряду-відповідача полягав у тому, що заява про перегляд не відповідала вимогам, викладеним у пункті 1 правила 80 Регламенту Суду.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

48. Уряд-відповідач заперечував позицію Уряду-заявника про те, що шестимісячний строк почав відраховуватися 4 червня 2014 року, у день трансляції телеканалу RTÉ. На його думку, з практики Суду випливає, що строк для подання заяви про перегляд починає відраховуватися з дати, коли заявник міг обґрунтовано дізнатися про новий факт (*Grossi and Others v. Italy (revision)*, no. 18791/03, §§ 23-24, 30 October 2012). Сторона «могла обґрунтовано знати» про нові факти з моменту, коли їй стало відомо про існування документів, що підтверджують ці факти, а не лише з дати, коли вона отримала копії відповідних документів (*Grossi and Others v. Italy (revision)*, no. 18791/03, §§ 23-24, 30 October 2012; *McGinley and Egan v. the United Kingdom (revision)*, nos. 21825/93 and 23414/94, §§ 35-36).

Більше того, факти, які можна було встановити з загальнодоступних баз даних, мали розглядатися як відомі (*Bugajny and Others v. Poland, (revision) no. 22531/05, §§ 25-26, 15 December 2009*). На думку Уряду-відповідача, інформація, що знаходиться у відкритому доступі, свідчить про те, що Уряд-заявник дізнався про стверджені нові факти до дати трансляції на RTÉ. Уряд-відповідач зазначив, що дослідження з використанням документів, переданих до Національного архіву Сполученого Королівства, було проведено у 2013 році ірландською неурядовою організацією *the Pat Finucane Centre*. Згідно з прес-релізом *the Pat Finucane Centre* від 6 серпня 2013 року, Міністерство закордонних справ Ірландії було повідомлено про існування документів, що встановлюють нібито нові факти. Більше того, згідно з повідомленням BBC, Генеральний аторней Ірландії отримав копії відповідних документів не пізніше 28 листопада 2013 року.

49. Уряд-відповідач зазначив, що Уряд-заявник у відповідь на їхні заяви визнав, що отримав низку документів, у тому числі медичний висновок доктора L. щодо пана S.K. більш ніж за шість місяців до подання клопотання про перегляд. Уряд-відповідач вважав його ключовим документом, на якому ґрунтувався запит про перегляд. Жоден з інших документів не був звітом про думки доктора L. з перших рук, і тому вони не могли надати жодних підстав стверджувати, що доктор L. ввів Комісію в оману. Більше того, враховуючи, що Уряд-заявник був обізнаний про дослідження, проведені *the Pat Finucane Centre*, інші матеріали, на які він посилався у клопотанні про перегляд, які були доступні в державних архівах, могли бути обґрунтовано відомі йому принаймні за рік до подання запиту про перегляд. Однак Уряд-відповідач чітко визнав, що шестимісячний строк не почав відраховуватися роками раніше, коли документи стали доступними в Національному архіві.

50. Крім того, Уряд-відповідач зауважив, що Уряд-заявник просив Суд змінити підстави, на яких ґрунтувався висновок про порушення щодо п'яти методів, викладений у первинному

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

рішенні. Фактично Уряд-заявник вимагав повторного слухання, просив Суд переглянути та зважити широкий спектр доказів. Ніщо в практиці Суду не вказувало на те, що процедура перегляду була призначена для досягнення такої мети. Вона розглядалася як *надзвичайна процедура*, призначена для виправлення очевидних помилок в оцінці, коли сторона, яка подала заяву, доводила, що Суд виходив з очевидної фактичної помилки.

51. На думку Уряду-відповідача, документи, подані Урядом-заявником, не продемонстрували жодного нового факту. Практика Суду відповідно до правила 80 Регламенту Суду вимагає, щоб Суд був поінформований про конкретний факт, який може мати вирішальний вплив на його висновки. Уряд-відповідач вказав, зокрема, на те, що Комісія не почула прямих доказів щодо довгострокових наслідків застосування п'яти методів. Два показові випадки стосувалися чоловіків, до яких застосовувалися ці п'ять методів. Комісія заслухала п'ять різних свідків щодо кожного з цих двох чоловіків, а саме: самого потерпілого, професорів Дейлі та Бастіанса та докторів L. та M. Кожен з цих свідків дав розлогі й складні свідчення щодо фізичного і психічного здоров'я чоловіків. Позиція доктора L. була виваженою. Він визнав, що жертви мали деякі психіатричні симптоми, але вважав, що вони не були серйозними, підкресливши при цьому невизначений і непередбачуваний характер вправ.

52. Таким чином, у матеріалах, поданих Урядом-заявником, не було нічого, що свідчило б про те, що свідчення, надані доктором L., були неправдивими. Найсильнішим аргументом Уряду-заявника щодо доктора L. було те, що його погляди могли певною мірою змінитися у світлі пізнішого повторного обстеження іншої жертви п'яти методів (пана S.K.) з метою відшкодування цивільної шкоди у національних судах. Уряд-заявник не зміг довести, що Суд діяв на підставі неправдивих фактів, як того вимагає його прецедентне право.

53. Навіть якщо припустити, що матеріали, подані Урядом-заявником, демонстрували нові факти, вони за своєю природою не були вирішальними для первинного рішення.

54. У зв'язку з цим Уряд-відповідач стверджував, що перша підстава для перегляду ґрунтується на трьох положеннях, а саме: позиція Сполученого Королівства перед Комісією та Судом полягала в тому, що наслідки застосування п'яти методів були незначними та короткостроковими; що доктор L. у своїх свідченнях ввів Комісію в оману і що документи це підтверджують; і що, якби Суд знав фактичну позицію, це могло б мати вирішальний вплив на його висновок щодо питання катувань.

55. На думку Уряду-відповідача, кожне з цих тверджень було неправильним. По-перше, вони не заперечували порушення статті 3 Конвенції у первинному провадженні. Перед

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

Судом Уряд-відповідача навіть прямо погодився з висновком Комісії про те, що п'ять методів становили катування.

56. По-друге, як вже зазначалося вище, вони вважали, що матеріали не свідчать про те, що доктор L. ввів в оману Комісію. Доктор L. був провідним міжнародним експертом з неврологічних розладів, спричинених ув'язненням та допитами. Він надав обґрунтований професійний висновок, охарактеризувавши себе як *консервативного психіатра*, який дотримується *доказової медицини*, і був обережним, перш ніж зробити висновок про те, що особа страждає на важке психічне захворювання. Медичний висновок від червня 1975 року щодо пана S.K. не змінив цю позицію, оскільки зміна думки в одному випадку, що стосується особи з серйозним попереднім захворюванням, не може бути узагальненою. Не було жодних доказів того, що доктор L. змінив свою думку щодо впливу п'яти методів у двох випадках, які розглядалися Комісією, або в цілому.

57. По-третє, звіт щодо пана S.K. був привілейованою і конфіденційною юридичною консультацією, отриманою Урядом-відповідачем в контексті дружнього врегулювання національного провадження, яка не підлягала розголошенню. У будь-якому випадку, жодним чином не було продемонстровано, що Суд дійшов би іншого висновку. З первинного рішення випливає, що Суд бажав зарезервувати епітет «*катування*» для найбільш серйозних випадків.

58. Звертаючись до другої підстави для перегляду, Уряд-відповідач стверджував, зокрема, що під час первинного розгляду справи він визнав, що ці п'ять методів були схвалені на *достатньо високому рівні*, щоб становити адміністративну практику. Сам Суд зазначив, що ці п'ять методів були схвалені на «*високому рівні*», і знав, що їх викладали членам *the Royal Ulster Constabulary* на семінарі, який відбувся у квітні 1971 року.

59. Уряд-відповідач детально прокоментував документи, подані на підтримку другої підстави для запиту про перегляд. Він дійшов висновку, що значна частина матеріалів не була новою, оскільки Суду були відомі факти, продемонстровані в них. Матеріали, які не були відомі Суду, здебільшого були привілейованими матеріалами, які не були належним чином розкриті під час первинного провадження. У будь-якому випадку, знання цих документів не могло призвести до того, що Суд прийшов би до іншої думки щодо того, чи становили ці п'ять методів катування, враховуючи, що Сполучене Королівство визнало, що існувала *адміністративна практика*, санкціонована на *високому рівні*, і погодилося з висновком Комісії.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

60. Нарешті, для Уряду-відповідача запит на перегляд не мав жодної корисної ширшої мети, оскільки практика Суду за статтею 3 Конвенції розвивалася з 1978 року. Вони посилалися, зокрема, на рішення у справі *Selmouni v. France [GC] (№ 25803/94, § 101)*, в якому Суд відхилив аргумент, поданий державою-відповідачем на підставі рішення у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства», і встановив, що «*більша твердість*» і «*все більш високі стандарти*» необхідні при оцінці стверджуваних порушень статті 3 Конвенції. Вони також зазначили, що принаймні з часу винесення Судом рішення у справі *Egmez v. Cyprus (№ 30873/96, § 78)* довгострокові наслідки мають значення для класифікації дій як катування.

В. Уряд-заявник

61. У попередньому зауваженні Уряд-заявник повторив підстави, на яких він обґрунтовував своє клопотання про перегляд.

62. По-перше, Уряд-відповідач мав у своєму розпорядженні інформацію, у тому числі висновки доктора L., які свідчили про те, що наслідки застосування п'яти методів можуть бути суттєвими, тоді як його позиція, представлена Суду через свідчення доктора L., полягала в тому, що ці наслідки були незначними та короткостроковими. По-друге, архівні матеріали показали, до якої міри тодішній уряд Сполученого Королівства дотримувався політики приховування від Комісії та Суду певної інформації щодо п'яти методів та їхньої мети.

63. Вони дотримувалися своєї позиції, що докази, представлені Комісії та Суду, розділилися щодо довгострокових наслідків застосування п'яти методів; що нові документи продемонстрували, що свідчення доктора L. були недостовірними; що недостовірні свідчення стосувалися важливого питання і що знання про приховування доказів могло мати вирішальний вплив на те, як Суд вирішував *конфлікт доказів*.

64. Щодо дотримання вимог пункту 1 правила 80 Регламенту Суду Уряд-заявник надав такі доводи.

65. Заява про перегляд була подана в межах шестимісячного строку. Цей строк почав відраховуватися 4 червня 2014 року, тобто в день трансляції телеканалу *RTÉ*. До цієї дати вони не могли обґрунтовано знати про відповідні факти, на які посилалися у своїй заяві про перегляд.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

66. Уряд-заявник надав таку хронологію подій: 1 серпня 2013 року *the Pat Finucane Centre* поінформував Міністерство закордонних справ і торгівлі про те, що його члени переглядають розсекречені файли у Сполученому Королівстві, які стосуються рішення у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» від 1978 року, але не надав жодних документів.

24 жовтня 2013 року юридична фірма з м. Белфаст передала ряд документів до ірландського Офісу Генерального аторнея. Вони стосувалися, головним чином, рівня знань тодішнього Уряду-відповідача про використання п'яти методів та розташування центрів утримання під вартою. Вони були розглянуті адвокатами, але самі по собі не були визнані достатніми для того, щоб подати запит на перегляд. Пізніше два з цих документів були подані на підтримку запиту про перегляд.

6 березня 2014 року *the Pat Finucane Centre* направив до Офісу Генерального аторнея низку документів, які стосувалися переважно пана S.K. та включали протокол медичного огляду, проведеного лікарем L. у червні 1975 року. Знову ж таки, ці документи були розглянуті адвокатом з тим же висновком, що і вище. Один з цих документів, а саме вищезгаданий медичний висновок доктора L., був пізніше поданий на підтримку клопотання про перегляд.

Уряд-заявник заперечував думку Уряду-відповідача про те, що згаданий медичний висновок був ключовим документом, на якому ґрунтувався запит про перегляд, зазначаючи, що він не вважався достатньою підставою для подання запиту про перегляд сам по собі. Він лише набув більшого значення у світлі інших документів, які були отримані пізніше.

67. Після трансляції *RTE*, 13 червня 2014 року *the Pat Finucane Centre* подала до Міністерства закордонних справ кілька тисяч сторінок документів. Додаткові матеріали були передані *RTE* 23 червня і 24 листопада 2014 року. Документи були переглянуті адвокатами за допомогою юрисконсульта з документації. Таким чином, за винятком трьох документів, які, на думку адвоката, не заслуговують на запит про перегляд, всі документи, подані на підтримку запиту про перегляд, були отримані в період з червня по листопад 2014 року, після трансляції *RTE* від 4 червня 2014 року. Клопотання про перегляд було подано 4 грудня 2014 року.

68. Уряд-заявник заперечував проти думки Уряду-відповідача про те, що від нього можна було очікувати подальших запитів після того, як він отримав звіт доктора L. про пана S.K. у березні 2014 року.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

Зокрема, Уряд-заявник стверджував, що у справі *Bugajny and Others*, на яку посилався Уряд-відповідач, Суд відхилив запит про перегляд на тій підставі, що відповідну інформацію можна було отримати з загальнодоступного земельного кадастру. Однак ця справа відрізняється тим, що не можна було обґрунтовано очікувати, що вони будуть шукати інформацію в архівах іншої держави-члена.

Справа *Cernescu and Manolache v. Romania (revision) (no. 28607/04, 30 November 2010)* є більш актуальною в даному контексті, оскільки вона показала, що навіть якщо інформація про відповідні факти є загальнодоступною, неповідомлення стороною Суду про ці факти під час первинного провадження може бути важливим фактором, який слід враховувати при розгляді заяви про перегляд.

Насамкінець, Уряд-заявник стверджував, що заяву про перегляд було подано вчасно.

69. Уряд-заявник стверджував, що ані Правило 80, ані практика Суду не вказують на те, що Суд не може змінити підстави, на яких було встановлено порушення. На його думку, Суд був покликаний переглянути у світлі нових матеріалів підстави, на яких він встановив порушення статті 3 Конвенції щодо п'яти методів.

70. Крім того, Уряд-заявник стверджував, що документи, на які він покладався у своїй заяві про перегляд, містили нові факти, які були «невідомі Суду» на момент винесення первинного рішення. Уряд-заявник стверджував, що Комісія та Суд розглянули докази щодо довгострокових наслідків застосування п'яти методів, які суперечили думці, висловленій доктором L., головним свідком Уряду-відповідача щодо цих наслідків, в контексті національних судових процесів, порушених чоловіками, які зазнали цих методів.

Уряд-заявник підтримав свій висновок про те, що доктор L. ввів Комісію в оману з цього питання.

71. Звертаючись до питання про те, чи могли нововиявлені факти «за своєю природою мати вирішальний вплив» на первинне рішення, Уряд-заявник стверджував, що нові факти могли і, цілком ймовірно, мали б такий вирішальний вплив. Уряд-заявник підкреслив важливість довгострокових наслідків для визначення того, що є катуванням.

Крім того, Уряд-заявник вказав, що Комісія зазначила, що експерти, яких вона заслухала, розійшлися в думках з цього питання, і що, таким чином, вона не змогла встановити точний

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

ступінь психіатричних наслідків. Суд, у свою чергу, покладався на докази, отримані Комісією.

72. Крім того, у відповідь на зауваження Уряду-відповідача Уряд-заявник детально прокоментував релевантність документів, поданих на підтримку запиту про перегляд.

73. Уряд-заявник стверджував, що доктор L. був єдиним експертом, який висловив думку, що п'ять методів не матимуть довгострокових наслідків. Експерти, викликані Урядом-заявником, професори Дейлі та Бастіанс, надали докази того, що наслідки будуть суттєвими, серйозними та довготривалими. Щодо доктора M., Уряд-заявник зазначив, що цей свідок був викликаний Комісією, а не Урядом-заявником. На думку Уряду-заявника, доктор M., який обстежував двох чоловіків (пані P.C. та P.S.) у серпні-вересні 1971 року одразу після застосування п'яти методів, а одного з них - і через рік, не виключав можливості того, що вони можуть мати довгострокові наслідки.

74. Посилаючись на стенограми слухань у Комісії, Уряд-заявник зазначив, що 15 червня 1974 року доктор L. дав свідчення у справі двох чоловіків, які були піддані п'яти методам у 1971 році, яких він обстежував у 1973 році. 18 січня 1975 року він надав свідчення щодо своїх більш загальних висновків, висловивши думку, що п'ять методів не піддавали осіб, до яких вони застосовувалися, дуже сильному стресу і що їхній вплив був скоріше незначним і короточасним, ніж довготривалим, категорично не погоджуючись з думкою інших заслуханих експертів. На думку Уряду-заявника, докази, надані доктором L., не були збалансованими, неупередженими доказами незалежного експерта, як стверджував Уряд-відповідач, а були переконливою і категоричною заявою про те, що наслідки застосування п'яти методів не були ані серйозними, ані довготривалими. Уряд-відповідач багато уваги приділив тому факту, що доктор L. зробив низку поступок під час перехресного допиту. Однак він робив це лише тоді, коли це було необхідно, і не допускав, щоб такі поступки відволікали від його загальних поглядів щодо незначних і короточасних наслідків застосування п'яти методів.

75. Документи, подані у зв'язку з першою підставою для перегляду, були доречними, оскільки вони свідчили про те, що доктор L. висловлював різні погляди в контексті національних проваджень, порушених чоловіками, які були піддані п'яти методам.

Уряд-заявник зазначив, що перший документ містив юридичну консультацію щодо розміру компенсації, яка мала бути присуджена у національному провадженні трьом чоловікам, які були піддані п'яти методам (панам S.K., B.T. та W.S.). Уряд-заявник посилався на погляди, висловлені доктором L. у квітні 1974 року, коли він обстежував цих чоловіків. Ці погляди

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

радикально відрізнялися від свідчень, які він надав Комісії у червні 1974 року та січні 1975 року.

Другий документ, тобто медичний висновок доктора L. щодо обстеження пана S.K. від червня 1975 року, був складений у період між завершенням збору доказів та поданням звіту Комісії. На думку Уряду-заявника, це не звільняло Уряд-відповідача від обов'язку довести відповідну інформацію до відома органів Конвенції. Цей документ також розкривав погляди, які суперечили свідченням, наданим д-ром L. у Комісії.

Третім документом був звіт від 5 жовтня 1974 року в контексті національного судочинства, в якому йшлося про зростаючу тенденцію у медичній думці щодо визнання довгострокових наслідків поглинених допитів та наполегливо рекомендувалося вирішувати справи в позасудовому порядку. Погляди, висловлені доктором L. перед Комісією щодо можливих довгострокових наслідків застосування п'яти методів, різюче контрастували з поглядами, висловленими в цьому звіті.

76. Щодо другої підстави для перегляду, Уряд-заявник стверджував, що нові документи свідчать про занепокоєння тодішнього Уряду-відповідача не співпрацювати з органами Конвенції з метою уникнення шкоди для своєї репутації від будь-якого негативного висновку Комісії та Суду. Комісія та Суд розглянули б докази, надані доктором L., з більшою ретельністю, якби вони знали про повний обсяг цих зусиль. Крім того, посилаючись на справу *Cernescu and Manolache*, Уряд-заявник стверджував, що, згідно з практикою Суду, невиконання стороною своїх зобов'язань у провадженні за Конвенцією може мати значення для розгляду клопотання про перегляд рішення.

77. Нарешті, Уряд-заявник стверджував, що запит на перегляд слугував ширшій меті та мав актуальність на даний час. Незважаючи на те, що практика Суду щодо катувань еволюціонувала, рішення у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» продовжує жити своїм власним життям, оскільки на нього посилаються інші уряди, в тому числі Ізраїль та Сполучені Штати Америки у 1999 та 2002 роках, щоб кваліфікувати поведінку як таку, що не є катуванням. Розвиток практики Суду не перешкоджав використанню його висновків у первинному рішенні для визначення того, що становило або не становило катування. Уряд-заявник підкреслив, що як у 1977 році, коли він звернувся до Суду за рішенням, так і сьогодні, його головним завданням було встановити чіткі вказівки щодо того, що є катуванням відповідно до статті 3 Конвенції. Ані тоді, ані зараз він не прагнув поставити Уряд-відповідач у незручне становище.

II. ОЦІНКА СУДУ

Dmytro Yagunov
Attorney at Law

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

A. Загальні принципи

78. Суд відзначає втілення принципу остаточності судових рішень у статті 44 Конвенції та повторює, що, оскільки він ставить під сумнів остаточний характер рішень Суду, можливість перегляду, яка не передбачена Конвенцією, але була запроваджена Регламентом Суду, вважається *винятковою процедурою*.

Тому клопотання про перегляд рішень підлягають суворій перевірці (*McGinley and Egan, § 30, with references to Pardo v. France (revision – admissibility), 10 July 1996, § 21; Gustafsson v. Sweden (revision – merits)*).

79. Для того, щоб встановити, чи можуть факти, на яких ґрунтується заява про перегляд, «за своєю природою мати вирішальний вплив», вони повинні розглядатися у зв'язку з рішенням Суду, щодо якого подається заява про перегляд (*Pardo (revision – admissibility), cited above, § 22; Hertzog and Others v. Romania (revision), no. 34011/02, § 15, 14 April 2009*).

B. Застосування цих принципів до цієї справи

80. У цій справі спірними є два основні питання, а саме: чи розкривають документи, подані Урядом-заявником, нові факти, «які за своєю природою можуть мати вирішальний вплив», і чи було подано запит на перегляд в межах шестимісячного строку.

81. Суд розпочне розгляд справи з питання про те, чи була заява про перегляд подана вчасно.

1. Чи був дотриманий шестимісячний строк, встановлений пунктом 1 правила 80 Регламенту Суду.

82. Відповідно до пункту 1 правила 80, заява про перегляд судового рішення має бути подана «упродовж шести місяців після того, як стороні стало відомо» про «факт, який за своєю природою може мати вирішальний вплив і який на момент винесення рішення не був відомий Суду і не міг бути обґрунтовано відомий цій стороні» (далі також іменується як «новий факт»).

83. Як уже зазначалося вище, Уряд-заявник посилався на дві підстави або нові факти на підтримку своєї заяви про перегляд. Спираючись на низку документів з архівів Сполученого Королівства, він стверджував, що, по-перше, доктор L. ввів в оману Комісію

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

щодо довгострокових наслідків застосування п'яти методів і, по-друге, що тодішній Уряд-відповідач прийняв чітку політику приховування від Комісії та Суду певної інформації щодо цих п'яти методів. Тому виникає питання, коли Уряд-заявник «дізнався» про документи, що містять ці факти.

84. Уряд-заявник стверджував, що йому стало відомо про відповідні факти 4 червня 2014 року, в день трансляції *RTÉ*.

85. Уряд-відповідач заперечив цю думку. Він стверджував, зокрема, що Уряд-заявник отримав ключовий документ, на який він покладався у своєму запиті про перегляд, а саме медичний висновок доктора L. щодо пана S.K., у березні 2014 року. Більше того, до кінця 2013 року Уряд-заявник вже знав, що значні обсяги документів були отримані та проаналізовані *the Pat Finucane Centre*. Отже, матеріали, на які посилається в запиті про перегляд, були доступні або могли бути обґрунтовано відомі йому більш ніж за шість місяців до подання заяви 4 грудня 2014 року.

86. Суд бере до уваги твердження Уряду-заявника про те, що він двічі отримував документи до 4 червня 2014 року. У жовтні 2013 року вони отримали документи, що стосувалися переважно рівня обізнаності тодішнього Уряду-відповідача про використання п'яти методів. Два з цих документів були пізніше надані разом із запитом на перегляд. У березні 2014 року вони отримали документи, що стосувалися переважно пана S.K., включаючи медичний висновок доктора L. Останній документ був згодом поданий на підтримку запиту про перегляд. Всі інші документи були отримані в період з червня по листопад 2014 року, після трансляції *RTÉ* від 4 червня 2014 року.

87. Уряд-заявник подав документи, отримані у жовтні 2013 року та березні 2014 року, відповідно, на розгляд адвоката, і йому було повідомлено, що вони самі по собі не є достатніми для подання клопотання про перегляд. За цих обставин Суд визнає, що Уряд-заявник не «дізнався» про будь-які нові факти на той час.

88. Однак Уряд-відповідач стверджував, по-перше, що шестимісячний строк для подання заяви про перегляд починає відраховуватися з дати, коли Уряд-заявник міг обґрунтовано дізнатися про нові факти. Визнаючи, що перебіг шестимісячного строку не починається з моменту передачі документів до Національного архіву, Уряд-відповідач стверджував, що Уряд-заявник міг обґрунтовано дізнатися про стверджені нові факти з моменту, коли він дізнався про дослідження, проведене *the Pat Finucane Centre*, і почав отримувати документи, тобто більш ніж за рік до подання заяви про перегляд або щонайпізніше з березня 2014 року, коли він отримав медичний висновок доктора L. щодо пана S.K.. По-

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

друге, він стверджував, що факти, які можна встановити з загальнодоступних джерел, мають розглядатися як загальновідомі.

89. Суд зазначає, що більшість прецедентів, на які посилаються сторони, стосуються не шестимісячного строку, а окремої вимоги пункту 1 правила 80, а саме: чи не могла нова обставина «обґрунтовано не бути відомою» стороні, яка подає заяву про перегляд, на момент ухвалення рішення. Ця вимога стосується ситуацій, в яких нова обставина, що є підставою для заяви про перегляд, могла бути відома стороні до винесення первинного рішення, а не, як у цій справі, через тривалий час після завершення первинного провадження.

90. Судова практика показує, що оцінка того, що, як можна обґрунтовано очікувати, було відомо стороні, залежить від обставин кожної справи.

91. У справі *McGinley and Egan* (§§ 33-36), в якій заявники посилалися у своїй заяві про перегляд на низку листів, що стосувалися провадження, яке могло мати відношення до їхньої справи, Суд зазначив, що вони знали про існування цього листування і отримали детальну інформацію про провадження, про яке йшлося, і тому відмовив заявникам у задоволенні їхньої заяви. Тому він відхилив клопотання заявників, встановивши, що вони могли обґрунтовано знати про нові факти до винесення первинного рішення, хоча вони могли отримати копії відповідної кореспонденції лише після цього.

У справі *Bugajny and Others* (§§ 22-26) Суд відхилив клопотання Уряду про перегляд на тій підставі, що він міг обґрунтовано знати про нову обставину, а саме про те, що заявники уклали договори сервітуту з покупцями їхнього нерухомого майна. Вважаючи, що поведінка заявників була неналежною, оскільки вони не повідомили Суд про цей факт, Суд встановив, що Уряд повинен був звернутися до земельного реєстру, який є публічним реєстром, що ведеться районними судами, щоб зробити статус нерухомого майна відомим для громадськості.

Аналогічно, у справі *Pennino v. Italy (revision)*, no. 43892/04, §§ 17-20, 8 July 2014 та у справі *De Luca v. Italy (revision)*, no. 43870/04, § 17-20, 8 July 2014, Суд відхилив клопотання Уряду про перегляд на тій підставі, що Уряд міг обґрунтовано знати про новий факт на момент винесення рішення. Він вважав, що орган, який здійснює управління неплатоспроможною міською радою, є органом держави, і що Уряд міг та повинен був звернутися до цього органу або до міської ради з проханням надати інформацію про виплату за вимогою заявника.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

92. На противагу цьому, у справі *Cernescu and Manolache* (§§ 12-14) Суд встановив, що Уряд не міг обґрунтовано знати про новий факт, а саме про те, що заявники отримали реституцію відповідного майна. На думку Суду, Уряд, який запитував національні органи влади про правовий статус майна перед поданням своїх зауважень, не можна звинувачувати в тому, що він не знав про рішення на користь заявників, яке було винесено пізніше, навіть якщо воно було публічною інформацією. Більше того, заявники свідомо не повідомили Суд про реституцію (*Hertzog and Others*, §§ 16-18, 14 April 2009).

Крім того, у справі *Stoicescu v. Romania (revision)* (no. 31551/96, §§ 47-48, 21 September 2004), враховуючи відсутність на той час комп'ютеризованої системи судових даних, Суд постановив, що від Уряду не можна було очікувати проведення ретельного дослідження у відповідних реєстрах, не маючи жодних ознак того, що свідоцтво про право на спадщину заявника було оскаржене в суді.

93. У цій справі виникає питання, чи можна перенести описану вище судову практику на стадію після винесення первинного рішення. Хоча формулювання пункту 1 правила 80 – що відповідний факт повинен мати вирішальний вплив «і який на момент винесення рішення не був відомий Суду і не міг бути обґрунтовано відомий цій стороні» – вказує на протилежне, тим не менш, можуть існувати аргументи на користь певного обов'язку обачності. У цьому контексті Суд посилається, зокрема, на винятковий характер процедури перегляду, що ставить під сумнів остаточний характер рішень Суду. Тому можна стверджувати, що, дізнавшись про можливі підстави для перегляду, сторона повинна вжити розумних заходів для з'ясування того, чи існують такі підстави насправді, щоб надати Суду можливість без зволікань винести рішення з цього питання.

Справа *Grossi and Others* (§§ 22-24), як видається, вказує на такий підхід.

У зазначеній справі Уряд дізнався про існування документів, що демонстрували новий факт, а саме фактичний розмір майна, про яке йшлося, невдовзі після винесення рішення, але подав заяву про його перегляд лише через шість місяців з дати, коли відповідне міністерство фактично отримало ці документи. Суд відхилив цю заяву як запізнилу на тій підставі, що Уряд міг обґрунтовано дізнатися про нові факти, на які він посилався, як тільки йому стало відомо про існування документів.

94. У цій справі слід взяти до уваги низку елементів: на кону стояло не отримання конкретного набору документів, про існування та актуальність яких Уряду-заявнику було відомо з жовтня 2013 року або березня 2014 року, і не перевірка окремого факту (такого як,

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

наприклад, наявність договору щодо нерухомого майна або сплата претензії), який можна встановити, звернувшись до одного конкретного реєстру або бази даних.

Ця заява про перегляд має більш складний характер. Суд погоджується з твердженням Уряду-заявника про те, що обставини впливають зі значної кількості документів, які, проаналізовані разом, привели його до висновку про наявність підстав для подання заяви про перегляд. Суд зазначає, що Уряд-заявник не залишався пасивним, коли у жовтні 2013 року та березні 2014 року отримав документи, які потенційно могли розкрити нові факти. В обох випадках Уряд-заявник доручив адвокату ознайомитися з цими документами, який повідомив їм, що вони самі по собі не є достатніми для обґрунтування клопотання про перегляд. Щодо того, чи були вони зобов'язані зробити більше, наприклад, активно проводити дізнання, зокрема, після отримання звіту доктора L. щодо пана S.K. у березні 2014 року, Суд зазначає, що відповідні документи не були легкодоступними в архівах Уряду-заявника. Уряду-заявнику довелося б провести широке дослідження серед широкого кола потенційно релевантних документів у національних архівах Сполученого Королівства. Підсумовуючи, Суд сумнівається, чи можна стверджувати, що Уряд-заявник міг обґрунтовано «дізнатися» про документи, що містять факти, на які він посилався у своїй заяві про перегляд, до трансляції телеканалу RTE від 4 червня 2014 року.

95. З огляду на наведені вище міркування, Суд вважає, що Уряд-заявник подав заяву про перегляд у межах шестимісячного строку, встановленого пунктом 1 правила 80 Регламенту Суду.

2. Чи існують факти, «які за своїм характером можуть мати вирішальний вплив» на рішення від 18 січня 1978 року

96. На думку Уряду-заявника, подані документи розкрили нові факти, а саме, що доктор L. ввів в оману Комісію щодо того, чи були наслідки застосування п'яти методів серйозними і тривалими, а також щодо того, якою мірою Уряд-відповідач у той час навмисно приховував інформацію про ці п'ять методів від Комісії та Суду. На їхню думку, нові факти могли мати вирішальний вплив, оскільки вони стосувалися довгострокових наслідків застосування п'яти методів, що є центральним елементом оцінки Суду за статтею 3 Конвенції. Якби Суду були відомі нові факти на той час, він, ймовірно, дійшов би висновку, що застосування п'яти методів становило катування, а не «лише» нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження.

97. Уряд-відповідач заперечував кожен аспект цього твердження. На його думку, документи не розкрили жодних нових фактів. Що стосується першої підстави для перегляду,

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

то документи не підтверджували висновок про те, що доктор L. ввів в оману Комісію. Документи, подані на підтримку другої підстави для перегляду, не мали відношення до справи, оскільки Уряд-відповідач визнав, що п'ять методів були *адміністративною практикою*, санкціонованою на «високому рівні», під час первинного провадження. Крім того, Уряд-відповідач зазначив, що Уряд-заявник не намагався виправити очевидну фактичну помилку в первинному рішенні, а просив Суд змінити підстави, на яких ґрунтувався висновок про порушення. У будь-якому випадку, не було жодних ознак того, що Суд дійшов би іншого висновку. З первинного рішення випливало, що Суд хотів залишити епітет «*катування*» для найбільш серйозних випадків.

(а) Обсяг запиту на перегляд

98. Попередньо Суд розгляне один конкретний аспект цього запиту про перегляд справи: Уряд-заявник не намагається змінити висновок Суду про те, що застосування п'яти методів становило порушення статті 3 Конвенції. Однак він стверджує, що нові факти вимагають зміни підстав, на яких ґрунтується цей висновок, з тим, щоб застосування п'яти методів було кваліфіковано не «*лише*» як нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження, а [саме] як *катування* у розумінні статті 3 Конвенції.

99. Англійська версія пункту 1 Правила 80 (“... *in the event of the discovery of a fact which might by its nature have a decisive influence and which, when a judgment was delivered, was unknown to the Court and could not reasonably have been known to [the] party...*”) не містить вказівок на те, як саме це може бути зроблено... «) не містить жодних вказівок на те, як вирішувати питання про те, яких частин судового рішення може стосуватися перегляд, тоді як певну підтримку обмежувального підходу можна знайти у французькій версії (“*En cas de découverte d'un fait qui, par sa nature, aurait pu exercer une influence décisive sur l'issue d'une affaire déjà tranchée et qui, à l'époque de l'arrêt, était inconnu de la Cour et ne pouvait raisonnablement être connu d'une partie ...*”).

100. У практиці Суду можна знайти кілька прикладів, коли процедура перегляду використовувалася для зміни аргументації первинного рішення.

Так, наприклад, у справі *Adamczuk v. Poland (revision)* (no. 30523/07, §§ 83-85, 15 June 2010) Суд виправив помилкове твердження, що містилося в первинному рішенні, про те, що Уряд не висловив своєї думки щодо справедливої сатисфакції, і додав короткий виклад своїх зауважень, не змінюючи, однак, рішення про присудження справедливої сатисфакції.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

У справі *Naumoski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia (revision)* (no. 25248/05, §§ 8-11, 5 December 2013), Суд виправив помилку щодо дати рішення Верховного Суду, прямо зазначив, що ця помилка була однією з причин, які призвели до висновку про те, що тривалість провадження була необґрунтованою, і змінив аргументацію, підтвердивши при цьому висновок, зроблений у первинному рішенні, про те, що тривалість провадження була надмірною.

101. Важливим у цій справі є те, що вона стосується порушення статті 3 Конвенції, яка забороняє окремі форми поведінки, а саме піддавати особу катуванню або нелюдському поводженню (або покаранню) чи такому, що принижує гідність, поводженню (або покаранню). Згідно з усталеною практикою Суду, відмінність між поняттям катування і поняттям нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, як видається, була закріплена в Конвенції для того, щоб спеціальне тавро «катування» стосувалося лише умисного нелюдського поводження, що спричиняє дуже серйозні й жорстокі страждання (*Selmouni*, § 96; *Egmez*, § 77; *Gäfgen v. Germany [GC]*, no. 22978/05, § 90; *El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia [GC]*, no. 39630/09, § 197). У багатьох випадках, коли Суд встановлює порушення статті 3 Конвенції, він уточнює, чи було поводження, про яке йдеться, таким, що принижує гідність, нелюдським або таким, що становило катування (*Selmouni*, §§ 99-105; *Gäfgen*, §§ 101-08).

102. Суд зазначає, що резолютивна частина первинного рішення містить два окремих пункти, які стосуються висновків за статтею 3 Конвенції щодо п'яти методів, а саме, що їх застосування у серпні та жовтні 1971 року становило практику нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження, яка порушувала статтю 3 Конвенції, і що зазначене застосування не становило практику катувань у розумінні статті 3 Конвенції.

103. Таким чином, Суд вважає, що перегляд, про який просить Уряд-заявник, стосується важливого висновку в первинному рішенні, викладеного в його резолютивній частині. Суд переконаний, що це питання, які можуть бути предметом клопотання про перегляд.

(b) Чи демонструють документи, подані Урядом-заявником, нові факти

104. Основним питанням у суперечці між сторонами є те, чи демонструють документи, подані Урядом-заявником, нові факти, і якщо так, то чи могли вони за своїм характером мати вирішальний вплив на висновки Суду, викладені у первинному рішенні. Суд розгляне ці питання по черзі.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

105. Перш ніж розпочати цей аналіз, Суд звертає увагу на таку особливість цієї заяви про перегляд. Певні важливі факти, пов'язані з п'ятьма методами, а саме, що вони були санкціоновані на високому рівні, що вони склалися з комбінації заходів і спричиняли як фізичні, так і моральні страждання затриманим, які до них застосовувалися, не оскаржувалися під час первинного провадження і не оскаржуються зараз. Документи, подані на підтримку запиту Уряду-заявника про перегляд, нібито демонструють, що доктор L. ввів в оману Комісію щодо певних аспектів п'яти методів, зокрема, їхніх тяжких і довгострокових наслідків, а також того, якою мірою тодішній Уряд-відповідач приховував інформацію про ці п'ять методів. Уряд-заявник стверджує, що нібито нові факти вплинули на встановлення Комісією ключових фактів у первинному провадженні і, як наслідок, на правову оцінку Суду. Їхній аргумент полягає в тому, що якби Комісія знала про подані документи, вона б по-іншому оцінила наявні у неї докази і, відповідно, дійшла б іншого висновку щодо встановлення фактів, зокрема, щодо довгострокових наслідків застосування п'яти методів. Суд, зі свого боку, дійшов би іншої правової оцінки, а саме кваліфікував би застосування п'яти методів не лише як практику нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження, але й як *практику катувань*.

106. Якщо, як у цій справі, на підтримку заяви про перегляд подаються документи, Суд повинен оцінити, чи містять вони достатні докази *prima facie* на підтримку версії подій, викладеної стороною (*Pardo v. France (revision – merits), 29 April 1997, § 15*).

107. Для того, щоб зробити таку оцінку, Суд розгляне первинне провадження у Комісії та Суді, зокрема, спосіб, у який були встановлені факти у справі. Суд зазначає, що Комісія встановила факти на основі ілюстративних справ (§ 93 первинного рішення). Дві з них, пани P.S. та P.C. (у звіті Комісії згадуються як T6 і T13), стосувалися чоловіків, які були піддані п'яти методам. Делегати Комісії заслухали цих двох чоловіків як свідків, а також доктора L. і доктора M. (згадуваних як Доктор 5 і Доктор 1), а також професорів Дейлі та Баастіанса. Доктор L. вперше дав свідчення у червні 1974 року. Тоді його допитували, зокрема, про випадки двох чоловіків і про наслідки застосування п'яти методів для них. На наступному слуханні, у січні 1975 року, його детально розпитували про його професійну підготовку та досвід, про загальні наслідки застосування п'яти методів, у тому числі про те, чи були вони серйозними й довготривалими. Його також допитували щодо сум, отриманих жертвами цих п'яти методів в результаті врегулювання національних компенсаційних проваджень.

(i) Документи, подані на підтримку першої підстави для перегляду

108. Повертаючись до документів, поданих Урядом-заявником на підтримку першої підстави для перегляду, Суд зазначає, що всі вони стосуються проваджень щодо

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

компенсації, які жертви п'яти методів подали до національних судів у Північній Ірландії у відповідний час.

109. Лише один з них містить прямі докази медичних поглядів доктора L. щодо одного з чоловіків, які зазнали п'яти методів, а саме його звіт від червня 1975 року щодо пана S.K.

Суд зазначає, по-перше, що звіт датується після слухань доктора L. у Комісії, які відбулися в червні 1974 року та січні 1975 року.

По-друге, медичний звіт стосується пана S.K., який, однак, не був одним з двох показових випадків, щодо яких доктор L. давав свідчення Комісії.

По-третє, зі звіту видно, що пан S.K. мав серйозні медичні передумови, а саме стенокардію, і що доктор L. вважав, що з огляду на цей стан п'ять методів взагалі не повинні були застосовуватися.

Той факт, що доктор L. через деякий час після того, як він давав свідчення Комісії, спостерігав серйозні та довгострокові наслідки застосування п'яти методів у випадку одного чоловіка з певним станом здоров'я, на думку Суду, не є достатнім доказом *prima facie* того, що його заяви щодо загальних наслідків застосування цих методів були оманливими або зроблені недоброросовісно.

110. Інші документи містять поради адвоката Уряду держави-відповідача у національних провадженнях щодо відшкодування шкоди і, зокрема, щодо доцільності укладення мирової угоди у цих справах. В одному з цих документів йдеться про думку доктора L. щодо трьох чоловіків, панів S.K., B.T. та W.S. З цього документа випливає, що доктор L. оглянув цих чоловіків у квітні 1974 року, приблизно через два з половиною роки після того, як до них було застосовано п'ять методів, і незадовго до того, як він був вперше заслуханий Комісією в червні 1974 року. Дійсно, згідно з цим документом, доктор L. спостерігав серйозні психічні наслідки у цих чоловіків через значний проміжок часу. Знову ж таки, жоден зі згаданих чоловіків не був серед ілюстративних випадків, і Суд має сумніви, чи містить цей документ достатні *prima facie* докази того, що доктор L. дав неправдиві свідчення щодо того, чи ці п'ять методів загалом призводять до серйозних і довготривалих наслідків. Суд надає значення вказівці, що міститься в іншому документі, поданому Урядом-заявником, а саме, що на той час не існувало консолідованих наукових знань з цього питання.

111. Решта документів посилаються не на думку доктора L., а на більш загальні медичні висновки того часу щодо довгострокових наслідків застосування п'яти методів. Лише один

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

з них, документ «*Civil actions in Northern Ireland against the Ministry of Defence: Interrogation in Depth cases*», має дату, а саме 5 жовтня 1974 року, і тому можна сказати, що він відображає позицію медиків, яка існувала до того, як доктор L. був заслуханий Комісією вдруге в січні 1975 року. Суд зазначає, що хоча цей документ свідчить про зростаючу схильність медиків визнавати можливість того, що п'ять методів можуть мати довгострокові психіатричні наслідки, він також вказує на те, що на той час не було впевненості, чи так це було насправді. У ньому йдеться лише про «*один або два випадки, коли дуже серйозні психіатричні наслідки поглибленого допиту, ймовірно, є достатньо доведеними*».

112. Останній документ стосується пана P.S, одного з двох показових випадків. У ньому йдеться про значно вищу оцінку збитків у національному судочинстві з огляду на тривалу психічну шкоду. Суд, окрім того, що повторює, що цей документ не посилається на висновок доктора L., зазначає, що Комісія та Суд були обізнані про національні провадження та про врегулювання, досягнуті в цих провадженнях, у тому числі про суми, присуджені в якості компенсації (§ 107 первинного рішення). Як впливає із запитань, поставлених доктору L. під час його слухання в Комісії, високі суми присуджених відшкодувань розглядалися як показник серйозності наслідків застосування п'яти методів.

113. Насамкінець, Суд має сумніви щодо того, чи містять документи, подані Урядом-заявником, достатні *prima facie* докази стверджуваного нового факту, а саме того, що доктор L. ввів Комісію в оману щодо серйозних та довгострокових наслідків застосування п'яти методів.

(ii) Документи, подані на підтримку другої підстави для перегляду

114. Повертаючись до документів, поданих Урядом-заявником на підтримку другої підстави для перегляду, Суд зазначає, що всі вони є внутрішніми урядовими документами. Деякі з них демонструють, що використання п'яти методів становило *адміністративну практику*, яка була санкціонована на рівні міністерств, а не лише на «високому рівні», як визнав Уряд-відповідач у первинному провадженні. Інші документи вказують на те, чому тодішній уряд-відповідач прагнув укласти мирові угоди у внутрішніх справах, а саме, щоб уникнути збентеження та шкоди репутації тих, хто санкціонував використання п'яти методів, та уряду в цілому, а також щоб запобігти розголошенню конфіденційних урядових документів. Крім того, деякі документи проливають світло на судову стратегію, прийняту Урядом-відповідачем у первинному провадженні, зокрема, на його бажання затягнути розгляд справи і причини його заперечення проти заслуховування Комісією свідків щодо п'яти методів, зокрема, щоб уникнути їхнього перехресного допиту. Решта документів

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

можуть розглядатися як такі, що надають додаткову інформацію про використання п'яти методів та загальне ставлення Сполученого Королівства до провадження за Конвенцією.

115. Суд визнає, що низка документів, наданих на підтримку другої підстави, демонструє, що тодішній Уряд Сполученого Королівства був готовий визнати, що використання п'яти методів було санкціоновано на «високому рівні», щоб уникнути будь-якого детального розслідування цього питання, і що він виступав проти заслуховування свідків щодо п'яти методів, щоб уникнути викриття причетних до цього міністрів. Однак, хоча ці документи проливають більше світла на позицію тодішнього Уряду-відповідача, Суд не вважає, що відповідні факти як такі, які Уряд-заявник кваліфікує як приховування Сполученим Королівством інформації про п'ять методів, були «невідомі» Суду під час первинного провадження.

116. І Комісія, і Суд були добре обізнані про загальну позицію Сполученого Королівства щодо встановлення фактів стосовно п'яти методів. Комісія зазначила, що вона не мала можливості почути усні свідчення співробітників сил безпеки і що Уряд-відповідач заявив на слуханнях свідків у січні 1975 року, що він проінструктував усіх своїх свідків не відповідати на жодні запитання щодо п'яти методів. Суд послався на звіт Комісії, зазначивши, що в ньому в різних місцях зазначалося, що Уряд-відповідач не завжди надавав їй бажану допомогу, і висловив жаль з приводу такого ставлення.

117. Що стосується питання про дозвіл на використання п'яти методів, Суд зазначив у первинному провадженні, що Уряд-відповідач з самого початку визнав, що використання п'яти методів було дозволено на «високому рівні» і що вони були викладені членам *the Royal Ulster Constabulary* на семінарі, який відбувся у квітні 1971 року (§ 97 первинного рішення). Крім того, Суд постановив, що існувала відповідна практика (§ 166 первинного рішення).

118. Суд доходить висновку, що документи, подані на підтримку другої підстави, не демонструють фактів, які були «невідомі» Суду на момент винесення первинного рішення.

(с) Чи мали стверджені нові факти «вирішальний вплив»

119. Навіть якщо припустити, що документи, подані на підтримку першої підстави для перегляду, демонструють факти, стверджені Урядом-заявником, а саме, що доктор L. ввів в оману Комісію щодо наслідків застосування п'яти методів, Суд вважає, що запит на перегляд не може бути задоволений з причин, викладених нижче.

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

120. Суд повторює, що для того, щоб встановити, чи можуть факти, на яких ґрунтується заява про перегляд, «за своєю природою мати вирішальний вплив», вони повинні розглядатися у зв'язку з рішенням Суду, про перегляд якого подається заява (*Pardo (revision – admissibility)*, § 22). Після того, як це буде доведено, для того, щоб переглянути первинне рішення, необхідно додатково встановити, що ці факти дійсно мали вирішальний вплив на нього (*Pardo (revision – admissibility)*, §§ 21 and 24, and *Pardo (revision – merits)*, §§ 14 and 23; *Gustafsson (revision)*, § 27; *Hertzog and Others*, §§ 15 and 20-25; *Cernescu and Manolache*, §§ 11 and 16-22).

121. Для того, щоб отримати дозвіл на перегляд, необхідно довести, що була допущена фактична помилка, а також наявність причинно-наслідкового зв'язку між помилково встановленим фактом і висновком, якого дійшов Суд.

Іншими словами, з аргументації, що міститься в первинному рішенні, має бути зрозуміло, що Суд не дійшов би до певного висновку, якби знав про справжній стан справ.

Типовими прикладами є справи, в яких після того, як рішення стало остаточним, Суд був поінформований про те, що заявник помер під час розгляду справи. За наявності спадкоємців Суд переглядає свої рішення відповідно до статті 41 Конвенції та постановляє виплатити їм присуджену суму (*Tanişma v. Turkey (revision)*, no. 32219/05, 27 June 2017). Якщо немає родичів, які бажають продовжувати розгляд справи, Суд, за клопотанням Уряду про перегляд, викреслює заяву зі свого списку, вважаючи, що продовження її розгляду більше не є виправданим (*Eremiášová and Pechová v. the Czech Republic (revision)*, no. 23994/04, 20 June 2013).

Іншими прикладами є справи, в яких Суд був поінформований про те, що на момент винесення первинного рішення заявники більше не були власниками частини майна, про яке йде мова (*Hertzog and Others*, §§ 20-25), або отримали реституцію свого майна (*Cernescu i Manolache*, §§ 16-22), або що спадкове право заявника на майно було анульоване (*Stoicescu*, §§ 55-60).

Залежно від обставин справи, такі факти вважаються вирішальними для визнання заявника потерпілим або для присудження йому справедливої сатисфакції.

Іншими прикладами є справи, в яких Суд не присудив справедливу сатисфакцію в первинному рішенні, помилково вважаючи, що заявник не подав жодної скарги, тоді як насправді заявник належним чином подав таку скаргу. У цій справі Суд переглядає рішення та ухвалює рішення відповідно до статті 41 Конвенції (*Sabri Taş v. Turkey (revision)*),

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

no. 21179/02), §§ 6-12, 25 April 2006; *Baumann v. Austria (revision)*, no. 76809/01, §§ 10-17, 9 June 2005; *Fonyódi v. Hungary (revision)*, no. 30799/04, §§ 6-9, 7 April 2009).

122. Суд повторює, що *правова визначеність* є одним з основоположних елементів верховенства права, який вимагає, серед іншого, щоб у випадку, коли суд остаточно вирішив питання, його рішення не ставилося під сумнів (*Harkins v. the United Kingdom (dec.) [GC]*, no. 71537/14, § 54). Піддаючи заяви про перегляд суворій перевірці, Суд приступає до перегляду рішення лише тоді, коли може бути доведено, що певне твердження або висновок є результатом *фактичної помилки*.

У такій ситуації *інтерес до виправлення* явно неправильного або помилкового висновку виключно переважає *інтерес до правової визначеності*, що лежить в основі остаточності судового рішення.

І навпаки, якщо залишаються сумніви щодо того, чи справді новий факт мав вирішальний вплив на первинне рішення, *правова визначеність* повинна переважати, і остаточне рішення має залишатися в силі.

123. Таким чином, Суд повинен розглянути, чи є в мотивувальній частині первинного рішення підстави для висновку, що Суд кваліфікував би застосування п'яти методів як таке, що становить практику катувань у розумінні статті 3 Конвенції, якби йому було відомо про факти, стверджені Урядом-заявником, за умови, як зазначалося вище, що вони достатньою мірою підтверджуються поданими документами.

124. У цій справі варто звернути увагу на ще один аспект, а саме на тривалий проміжок часу між винесенням первинного рішення і поданням заяви про перегляд через те, що документи, на яких ґрунтується заява про перегляд, були засекречені упродовж тридцяти років і стали відомими лише після всебічного дослідження, проведеного в архівах Сполученого Королівства.

Упродовж цього тривалого періоду прецедентне право Суду щодо поняття катувань еволюціонувало.

Зокрема, у справі *Selmouni (cited above, § 94 and §§ 100-105)*, Суд, відхиливши аргумент Уряду, який спирався на рішення у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» (тобто первинне рішення) про те, що жорстоке поводження, застосоване до заявника, не становило катування, заявив, що «*певні дії, які в минулому класифікувалися як «нелюдське*

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

та таке, що принижує гідність, поводження», на відміну від «катування», можуть бути класифіковані по-іншому в майбутньому».

Крім того, хоча вплив поводження на жертву вже на момент винесення первинного рішення був одним з елементів, які слід враховувати при оцінці того, чи становило певне поводження жорстоке поводження, що підпадає під дію статті 3 Конвенції, прямі посилання на релевантність довгострокових наслідків поводження при розмежуванні катувань і нелюдського поводження з'являються лише в подальшій практиці Суду (*Egmez*, § 78; *Gäfgen*, § 103).

125. Тому Суд повинен бути обережним при розгляді питання про те, чи мали стверджувані нові факти *вирішальний вплив* на первинне рішення. З огляду як на формулювання правила 80, так і на мету провадження з перегляду, заява про перегляд не має на меті дозволити стороні вимагати перегляду у світлі подальшої практики Суду (порівняйте згадане вище рішення у справі *Harkins* (§ 56), в якому Суд встановив, що зміна в його практиці сама по собі не може вважатися «відповідною новою інформацією» для цілей підпункту «b» пункту 2 статті 35 Конвенції). Отже, Суд повинен зробити свою оцінку у світлі прецедентного права за статтею 3 Конвенції, яке існувало на той час.

126. Оскільки відповідно до системи, що існувала на час первинного провадження, встановлення відповідних фактів було покладено на Комісію, Суд також розгляне висновки Комісії. Слід взяти до уваги такі елементи: у своєму звіті Комісія зазначила, що психіатри суттєво розійшлися в думках щодо наслідків застосування п'яти методів та прогнозів щодо одужання.

Комісія зазначила, що двоє з них, професори Дейлі та Бастіанс, вважали, що «обидва свідки ще довго матимуть значну інвалідність, про що свідчать напади депресії, безсоння і загальний невротичний стан, схожий на той, що спостерігається у жертв нацистських переслідувань».

Далі в ньому зазначалося: «Двоє інших лікарів, Доктор 5 і Доктор 1 [тобто доктор L. і доктор M.], вважали, що гострі психіатричні симптоми, виявлені у свідків під час допиту, були незначними і що їхня стійкість була результатом повсякденного життя в Північній Ірландії для колишнього ув'язненого, який виконував свою роботу, переїжджаючи до різних місцевостей. Пережите свідками ні в якому разі не можна порівнювати з тим, що пережили жертви нацистських переслідувань».

Dmytro Yagunov
Attorney at Law

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

Комісія дійшла висновку, що на підставі цих доказів вона не змогла встановити точний ступінь психіатричних наслідків, які застосування цих п'яти методів могло мати для свідків або взагалі для осіб, які піддавалися їхньому впливу.

Тим не менш, Комісія дійшла висновку, що деякі наслідки застосування цих методів не можуть бути виключені.

127. Висловлюючи свою думку щодо п'яти методів, Комісія зазначила наступне: «Саме цей характер комбінованого застосування п'яти методів, на думку Комісії, робить їх такими, що порушують статтю 3 Конвенції у вигляді нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, а також катувань у розумінні цього положення».

Далі в ньому говориться: «Дійсно, систематичне застосування методів з метою спонукання особи до надання інформації має явну схожість з тими методами систематичних катувань, які були відомі упродовж століть. Хоча ці п'ять методів, які також називають методами «дезорієнтації» або «сенсорної депривації», не обов'язково спричиняють серйозні наслідки, Комісія вбачає в них сучасну систему катувань, що підпадає під ту саму категорію, що й ті системи, які застосовувалися у минулі часи як засіб отримання інформації та зізнань».

128. Таким чином, Суд підкреслює, що, на думку Комісії, доктор L. був не єдиним експертом, який вважав, що наслідки застосування п'яти методів були досить незначними і не мали довгострокових наслідків. Тим не менш, це не виключає можливості того, що вони можуть мати певні наслідки, і, в будь-якому випадку, невизначеність у цьому відношенні не завадила Комісії дійти висновку, що застосування п'яти методів становило катування у розумінні статті 3 Конвенції.

129. Повертаючись до первинного рішення, Суд зазначає, що воно ґрунтувалося на встановленні фактів Комісією та інших документах, які були в його розпорядженні.

130. Що стосується правової оцінки, то у первинному рішенні було викладено загальний принцип, згідно з яким жорстоке поводження має досягти мінімального рівня жорстокості, щоб підпадати під дію статті 3 Конвенції, і що оцінка цього мінімуму є відносною, залежно від усіх обставин справи, таких як тривалість поводження, його фізичні або психічні наслідки та, в деяких випадках, стать, вік і стан здоров'я потерпілого (§ 162 первинного рішення).

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

131. Аргументація первинного рішення щодо застосування цих принципів до п'яти методів є досить лаконічною (§§ 165-68). Воно починається з того, що Уряд-відповідач не оспорював думку Комісії про те, що застосування п'яти методів становило практику не лише нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження, але й катування (§ 165).

132. Зазначаючи, що «п'ять методів застосовувалися в комбінації, з умислом і упродовж багатьох годин; вони завдавали якщо не тілесних ушкоджень, то принаймні інтенсивних фізичних і психічних страждань особам, які піддавалися їм, а також призводили до гострих психічних розладів під час допиту», первинне рішення підтверджує думку Комісії про те, що застосування п'яти методів становило практику нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження.

Однак у первинному рішенні далі зазначається, що відмінність між катуванням і нелюдським та таким, що принижує гідність, поводженням полягає, головним чином, у різниці в інтенсивності заподіяних страждань, і вважається, що «Конвенція, розрізняючи «катування» і «нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження», мала на меті за допомогою першого з цих термінів надати *особливого значення* умисному нелюдському поводженню, що спричиняє *дуже серйозні і жорстокі страждання*» (§ 167).

133. Висновок первинного рішення щодо п'яти методів звучить наступним чином: «Хоча п'ять методів, застосовані в сукупності, безсумнівно, становили нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження, хоча їхньою метою було отримання зізнань, називання інших осіб та/або інформації, і хоча вони застосовувалися систематично, вони не спричиняли страждань особливої інтенсивності та жорстокості, які передбачаються словом «катування» у такому його розумінні. Суд доходить висновку, що застосування цих п'яти методів становило практику нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження, яка порушує статтю 3 Конвенції» (§ 167 та 168).

134. Суд, зокрема, зазначає, що у первинному рішенні не згадується питання можливих довгострокових наслідків застосування п'яти методів у його правовій оцінці. Тому важко стверджувати, що первинне рішення надавало особливого значення *невизначеності* щодо їхніх довгострокових наслідків, які стосувалися встановлення фактів Комісією, не кажучи вже про те, що первинне рішення вважало це вирішальним елементом для того, щоб дійти іншого висновку, ніж Комісія.

135. Більше того, з аргументації первинного рішення випливає, що різниця між поняттями «катування» і «нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження» є питанням ступеня, що залежить від *інтенсивності* заподіяних страждань. Як і оцінка того, чи досягає певне

(2018 revision)

Translated by Dmytro Yagunov

поводження мінімального рівня жорстокості, необхідного для того, щоб воно підпадало під дію статті 3 Конвенції, оцінка цієї різниці в ступені повинна залежати від низки елементів. Якби було доведено, що п'ять методів можуть мати *серйозні довгострокові психіатричні наслідки*, цей єдиний елемент привів би Суд до висновку, що застосування п'яти методів спричинило такі «*дуже серйозні та жорстокі страждання*», що їх необхідно кваліфікувати як практику катувань. Проте без вказівки у первинному рішенні на це Суд не може зробити висновок, що стверджувані нові факти могли мати вирішальний вплив на первинне рішення.

3. Висновок

136. Суд висловлює сумніви щодо того, що документи, подані Урядом-заявником на підтримку першої підстави для перегляду, містять достатні *prima facie* докази стверджуваних нових фактів. Крім того, Суд вважає, що документи, подані на підтримку другої підстави, не демонструють фактів, які були «невідомі» Суду, коли він виносив первинне рішення.

137. Навіть якщо припустити, що документи, подані на підтримку першої підстави для перегляду, демонструють стверджуваний факт, а саме, що доктор L. ввів Комісію в оману щодо наслідків застосування п'яти методів, Суд вважає, що не можна стверджувати, що це могло мати вирішальний вплив на висновок Суду в первинному рішенні про те, що застосування п'яти методів становило практику нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження в порушення статті 3 Конвенції, але не становило практику катувань у розумінні цього положення. Таким чином, вимога Уряду-заявника про перегляд рішення має бути відхилена.

З ЦИХ ПРИЧИН СУД

Відхиляє шістьма голосами проти одного клопотання про перегляд.

**Ireland v. the United Kingdom, application № 5310/71,
judgment (revision) 20.03.2018, final 10.09.2018**